

BÖLÜM III

BORSALARA KAYIT KAYIT SİLME VE TESCİL İŞLEMLERİ

BORSALARA TESCİL, KAYIT VE KAYIT SİLME

Bilindiği üzere 5590 sayılı Kanunun 37 inci maddesi, borsalara kayıt mecburiyetinde olanları, aynı Yasanın 52 inci maddesi de borsalara tescili zorunlu olan alım-satım muamelelerini düzeltmekte olup, ayrıntılı hükümler ise 7.6.1983 tarihli Resmi Gazetede neşredilerek yürürlüğe girmiş olan Borsalar Muamelat Yönetmeliği ile, 3.11.1987 tarihli Resmi Gazetede neşredilerek yürürlüğe konulmuş bulunan; Ticaret Borsalarına Dahil Maddeler ve Bu Maddelerin Alım veya Satımlarının Tescili Hakkında Yönetmelik'te yer almaktadır.

Aslında anılan düzenlemeler, fazlaca bir açıklamayı gerektirmeyecek kadar açıktır.

Bununla beraber, bilhassa yeni kurulan borsalarımız kapsamında yaşanan bazı tereddütleri aşmaya yönelik olarak şu ilkeyi hatırlatmakta yarar görüyoruz, Borsa üyeliği, kişinin veya firmanın niteliği ile değil, o kişi veya firmanın iştigal konusuyla bağlantılıdır. Diğer bir deyişle, borsa muameleleri ile iştigal ediyor olmak, borsaya üyeliği zorunlu kılar. Dolayısıyla borsa üyeleri tacir olabilirler, esnaf olabilirler, müstahsil olabilirler. Müstahsillerin borsaya kaydolmaları ihtiyari, diğerlerinin ki ise zorunludur.

Tescil konusuna gelince; Bu konuyu da zorunlu ve ihtiyari tescil olarak iki ana başlık altında irdeleyebiliriz.

5590 sayılı Kanunun 52 inci maddesinde düzenlendiği şekliyle, borsa kotasyonuna dahil olan malların alım satımlarının, o mahallin borsasına tescili zorunlu tescildir.

Ancak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 13.12.1994 tarih 26355 sayılı Borsalara Muhatap Tamimi ile, bir de ihtiyari tescil uygulaması başlatılmış bulunmaktadır. Buna göre, gerek ilgili borsanın, gerekse herhangi bir diğer borsanın kotasyonunda olsun olmasın, ilenmiş olanlar dahil, tüm tarım ürünlerinin alıcı-satıcısının talebi üzerine borsalara tescil olarak, indirimli zirai ürün vergi stopajından istifade ettirilmeleri mümkün olmaktadır ki, buna taraflar zorlanamayacağı cihetle, ihtiyari tescil denilmesi yerindedir.

Bu bölümde yer alan kararlardan bilhassa, borsaların geçmiş tarihli alım-satımları tescile zorlanamayacağına ilişkin olarak gerek Trabzon İdare Mahkemesinin ve gerekse Danıştay 8. Dairesinin kararlarının dikkat çekici olduğuna inanıyoruz.

İstanbul

3. İdare Mahkemesi

Esas No: 2000/9

Karar No: 2001/523

ÖZÜ: 557 Sayılı KHK'nin iptal edilmesi, borsa işlemlerinin tescili ve tescil ücreti ödenmesi mükellefiyetini bertaraf etmez.

KARAR

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren İstanbul 3. İdare Mahkemesince işin gereği düşünüldü.

Davalı idare vekilinin usule yönelik iddiası yerinde görülmeyle işin esasına geçildi.

Dava; İstanbul Ticaret Borsası'nın 8.11.1999 tarihli ve 9303/50-83 sayılı işleminin, davanın özeti bölümünde belirtilen nedenlerle iptali istemiyle açılmıştır.

5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununun bazı maddeleri 557 sayılı KHK ile değiştirilmiştir. Anılan Kanunun 52/9. maddesinde tescil ücreti oranının tescil edilen muamele bedelinin binde birinden az binde beşinden çok olmayacağı yolundaki hüküm 557 sayılı KHK ile değiştirilerek tescil ücreti oranının en çok binde üç olacağı hükmü getirilmiştir.

557 sayılı KHK, Anayasa Mahkemesinin 20.9.1995 günlü ve E:1995/43, K:1995/46 sayılı kararıyla iptal edildiğinden, 5590 sayılı Yasa değişiklik yapan tüm hükümleri de böylece iptal edilmiş bulunmaktadır. Ancak 5590 sayılı Yasada borsa tescil müessesesi ve tescil ücreti ile hükümler halen yürürlükte olup, tescil ücretine ilişkin 52. maddesinin diğer fıkralarında 557 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile herhangi bir değişiklik yapılmadığından, 2. Maddesinin 557 KHK dışında kalan hükümlerinde tescil müessesesi ve tescil ücreti aynen devam etmektedir.

Dosyanın incelenmesinden; İstanbul Ticaret Borsası'nca yapılan piyasa araştırması sonucunda davacı firmanın 1998 yılında satmış olduğu ve borsaları kotasyonuna dahil sabunların tescil ettirilmediğinin anlaşılması sonucu 5590 sayılı Yasa gereğince borsalarına dahil maddelerin alım satım muamelelerinin tescilini zorunlu olduğundan bahisle sözkonusu satışların en geç 10 gün içerisinde tescil edilmesinin, aksi halde yasal işlem yapılacağı İstanbul Ticaret Borsası'na 8 Kasım 1999 tarihli ve 9303/50-83 sayılı işlemle davacıya bildirilmesi üzerine anılan işlemin iptali istemiyle işbu davanın açıldığı anlaşılması olup, yine dosyadaki bilgi ve belgelerden İstanbul Ticaret Borsası'na davacı şirketten borsaya tescil ücreti istenilmesine ilişkin işlemlerin iptali istemiyle Mahkememizin 1998/1270 esas sayılı dosyasında ve ayrıca 2. İdare Mahkemesinin 1999/130 esas sayılı dosyasında dava açıldığı, Mahkememizce verilen 21.4.2000 tarihli, 2000/451 sayılı kararlar ve 2. İdare Mahkemesinin 30.3.2000 tarihli, 2000/169 sayılı kararı ile davacı şirketten tescil ücreti istenilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığının saptanılarak, anılan davalarda reddine karar verildiği belirlenmiştir.

Bu durumda 5590 sayılı Kanunun halen yürürlükte olan borsa tescil müessesesi ve tescil ücreti hükümleri doğrultusunda, davacı şirketin borsaya dahil olan alım satım muamelelerinin tescilinin istenmesi yolunda tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Dava dilekçesindeki iddialar dava sonucuna etkili görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle davanın REDDİNE, aşağıda dökümü yazılı 21.190.000.- Lira tutarındaki yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, 36.000.000.-Lira tutarındaki avukatlık ücretinin davacıda alınarak davalı idareye verilmesine, artan posta ücretinin başvuru halinde davacıya ödenmesine 30.4.2001 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İstanbul

2. İdare Mahkemesi

Esas No: 2000/1092

Karar No: 2001/1090

ÖZÜ: Ticaret borsası kotasyonuna dahil bir ürün alım satımı ile iştigal edenlerin borsaya kaydolmaları zorunludur. Bu zorunluluğu yerine getirmeyen firma resen kaydedilir.

KARAR

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren İstanbul 2. İdare Mahkemesince, davacının uyuşmazlık konusu işlemin dayanağı Yasanın, Anayasa'ya aykırı olduğuna ilişkin iddiası ciddi görülmeyerek, dosya esas-tan incelenerek işin gereği görüşüldü:

Dava; Davacı şirketin, ticaret borsasına tabi mallardan olan pamuk ipliği alımı yaptığından bahisle re'sen ticaret borsasına kaydedilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununun 37. maddesinde, ticaret borsalarına dahil maddelerin alımı veya satımı ile iştigal edenlerin, buldukları, bu mecburiyete riayet etmeyenlerin kayıtlarının borsa-larca re'sen yapılacağı ve kendilerine tebliğ edileceği hükmüne yer verilmiştir.

Dosyanın incelenmesinden, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca belirlenen listeye göre tekstil ham maddesi olarak en az 1000 kg pamuk ipliğinin ticaret borsasına dahil olduğu, davacı şirketin 1000 kg üzerinde pamuk ipliği alımı yaptığının tespit edilmesi üzerine borsa-ya re'sen kaydedildiği anlaşılmaktadır.

Davacı şirketin iştigal konusunun hammaddesi olan ve borsaya tabi maddelerden bulunan pamuk ipliği alımı yapmasından dolayı, Ticaret Borsasına re'sen kaydedilmesi işleminde mevzuata ve hukuka aykırı bir husus bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, davanın reddine, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılma-sına, hüküm tarihine göre belirlenen 54.000.000-Liralık avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine posta ücretinden artan kısmın istemi halinde davacıya iadesine, 28.9.2001 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İstanbul

5. İdare Mahkemesi

Esas No: 2000/826

Karar No: 2001/1406

ÖZÜ: Ticari faaliyeti sona erdiği tarih, ticaret sicilinden kayıt terkinin gazetede ilan edildiği tarihtir. O tarihe kadar bor- sa aidatlarının ödenmesi gerekir.

KARAR

TÜRK MİLLET ADINA

Karar veren İstanbul 5. İdare Mahkemesince işin gereği görüşüldü:

Dava, davacıdan, ticari faaliyeti nedeniyle 1998, 1999, 2000 yılı aidat ve gecikme zam- mının istenilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

TTK'nun 38. maddesinde "Ticaret sicili kayıtları, nerede bulunurlarsa bulunsunlar, üçün- cü şahıslar hakkında, kaydın gazetede ilan edildiği ilanının tamamı aynı nüshada yayınlanma- mış ise son kısmının yayınlandığı günü takip eden iş gününden itibaren hüküm ifade eder..." hükmüne yer verilmiştir.

İncelenen dosyadan, saat ve pil konusunda ticari faaliyet gösteren davacının 31.12.1997 tarihinde ticari faaliyetine son verdiği, bu hususun 3.2.2000 tarihinde tescil ve ilan edildi- ğinin Ticaret Sicili Gazetesinin 8.2.2000 tarih ve 4978 sayısında yer aldığı, davacının 14.2.2000 günlü müracaatı ile ticari faaliyetini 31.12.1997 tarihinden itibaren terk ettiğİ- ni davalı İstanbul Ticaret Borsasına bildirdiği ve idarece borsadaki kaydı silinerek 1998, 1999 ve 2000 yılı aidatı ve gecikme zammının istenilmesi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmıştır.

Olayda, davacının ticari faaliyete son verdiği tarihin, davalı İstanbul Ticaret Borsası için, yukarıda metni yazılı kanun uyarınca bu durumun Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği 8.2.2000 tarihi olarak kabulü gerekmekte olup, davacının geçmiş dönemlere ait su aidat- ları ve gecikme zammının istenilmesine ilişkin olarak tesis edilen işlem mevzuata aykırı de- ğildir.

Açıklanan nedenlerle davanın REDDİNE, aşağıda dökümü yapılan 11.160.000.-Lira yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, 54.000.000.-Lira vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, artan posta ücretinin istek halinde davacıya iadesine, itiraz yolu açık olmak üzere 21.12.2000 tarihinde karar verildi.

Kayseri

İdare Mahkemesi

Esas No: 1991/512

Karar No: 1991/927

ÖZÜ: Pamuğu işleyerek iplik haline getirip satan firmaların ticaret borsalarına kaydedilmesi ve tescil yükümlülüğüne tabi tutulmasında kanuna aykırılık bulunmamaktadır.

İLGİLİ MEVZUAT: Türk Ticaret Kanunu, 11, 12, 5590 s.K. 9, 37 inci maddeleri

DAVANIN ÖZETİ:

Davacı şirketin borsaya re'sen kaydının yapılması yolunda alınan 30.1.1987 günlü ve 3 sayılı Kayseri Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Kararı ile buna dayalı olarak tescil ücreti alınması yolundaki işlemin; 5590 sayılı Yasanın 37. maddesinde müstahsillerin ve amillerin borsaya kaydolanmaksızın kendi mallarını borsada satabileceklerinin belirtildiği, kendilerinde pamuk satın alarak pamuk ipliği yapıp, pamuk ipliğini sattıkları bu nedenle borsaya kayıt olma zorunlulukları bulunmadığı, borsanın hiçbir hizmet ve yararını görmedikleri iddialarıyla iptali istenilmektedir.

SAVUNMANIN ÖZETİ:

Davacı şirketin işgal konusuna giren pamuk ipliğinin Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 12.9.1986 günlü ve 986/40316 sayılı onayları ile borsa kotasyon cetveline dahil edildiği, mahalli gazete ile ilan edilerek yasal prosedürün yerine getirildiği davacı şirketin kayıt işlemlerini yaptırması için yazılan yazının gereğini yapmadığından dava konusu kararla borsaya re'sen kaydının yapıldığı, davacı şirket için borsa tarafından tesbit edilen meslek grubunun yönetmelik hükümlerine göre yapıldığı, belirtilerek davanın reddi savunulmaktadır.

TÜRK MİLLETİ ADINA:

Hüküm veren Kayseri İdare Mahkemesince davanın reddine ilişkin olarak Mahkememizce verilen 7.3.1989 günlü ve K. 1989/124 sayılı Kararın Danıştay 8. Dairesinin 21.9.1990 gün ve K. 1990/974 sayılı kararı ile davacı şirketin tacir olup olmadığının araştırılmadığı gerekçesiyle bozulduğu, davalı idarece karar düzeltme isteminde bulunulması üzerine de mahkeme kararının dayandığı 5590 sayılı Yasanın 37. maddesinin 4. fıkrasının 63 sayılı KHK ile değişik şeklinin, KHK'nin TBMM'ce reddolunması sonucu oluşan hukuki durumun tartışılmadığı gerekçesiyle kararın bu açıdan da bozulduğu görülmekle bozma kararına uyularak, dosyadaki belgeler incelenerek işin gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava; davacı şirketin işgal konusuna giren pamuk ipliğinin borsa kotasyon cetveline alınması üzerine, borsaya re'sen kaydının yapılması yolunda Kayseri Ticaret Borsası Yönetim Kurulunca alınan 20.1.1987 gün ve 3 sayılı karar ile buna dayalı olarak tescil ücreti alınması yolundaki işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanunu'nun 37. maddesinde, ticaret borsalarına dahil maddelerin alım veya satımı ile iştirak edenlerin buldukları yer ticaret borsalarına kaydolanmaya mecbur oldukları, bu mecburiyete riayet etmeyenlerin kayıtlarının borsalarca re'sen yapılacağı ve kendilerine tebliğ edileceği, Borsaya kaydolunan tacirlerin durumlarında meydana gelen Ticaret Kanununa göre tescil ve ilanı gerekli her çeşit değişikliklerin oluşundan itibaren bir ay içinde borsaya bildirilmesinin zorunlu olduğu hükme bağlanmış, aynı maddenin son fıkrasında da; borsaya kayıtlı maddelerin müstahsilleri veya amilleri borsalara kaydolanmaksızın dahi kendi mallarını borsada satabilirler, hükmüne yer verilmiştir.

Anılan 37. maddenin son fıkrası daha önce, 2.5.1983 günlü ve 63 sayılı KHK ile değiştirilmiş, ancak 17.10.1984 gün ve 9 sayılı TBMM kararı ile sözü edilen KHK. reddolunmuştur. Anayasanın 91. maddesi hükmü uyarınca, TBMM'ce reddolunan KHK.lerin yürürlükten kalkacağı tartışmasızdır. KHK ler niteliği itibarıyla TBMM önüne gelip yasama organınca aynen veya değiştirilerek kabul edilme koşuluna tabi olduğuna göre, bir kanunu değiştiren KHK'nin meclisce kabul edilmemesi durumunda, meclisce aksine bir yasal düzenleme de getirilmemiş ise KHK ile değişmezden önceki hükmün yürürlüğe girmesi kanun koyucunun iradesine de uygun düşmektedir. Bu sebeple 5590 sayılı yasanın 4. fıkrasının 63 sayılı KHK nin TBMM'ce reddedildiği 17.10.1984 gününden sonra daha önceki kuralları ile yürürlükte bulunduğu kabulü gerekmektedir.

5590 sayılı Yasanın 37. maddesinin son fıkrası, madde bütünü içinde incelendiğinde, borsaya dahil maddelerin alım veya satımı ile uğraşanların buldukları yer ticaret borsalarına kayıt yaptırmak zorunda oldukları, borsaya kayıtlı malların yetiştirici veya işleyicilerinin borsaya kaydolanmaksızın dahi kendi mallarını borsada satabilecekleri, yetiştirici (müstahsil) ile işleyen (amil) durumunda olanların sadece borsada mallarını kaydolmaksızın satabilecekleri öngörüldüğüne göre, bu malların ya zirai mahsul olarak üretilmesi ya da mamül veya yarı mamül hale getirildikten sonra amil (işleyen) tarafından satılması halinde, borsa tescilinden ayrık tutulduğu, ancak 5590 sayılı yasanın değişik 9. maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği üzere, ticaret siciline kayıtlı tacir ve bu kanuna göre sanayici sıfatını taşıyan tüzel kişilere kayıt zorunluluğu getirildiğinden, işleyen sıfatı taşımasına rağmen, kaydolanmaksızın işlem yapabilme olanağı tanınmadığından, diğer bir ifade ile zorunlu kayda tabi olan ve tacir ve sanayici sıfatını taşıyanların işleyen (amil) olsa dahi borsaya tabi malların alım veya satımı ile uğraşması halinde kayıt ve tescil zorunluluğunda olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Dava dosyasının incelenmesinden, 17.3.1973 gününde tescil olunan davacı şirketin ana sözleşmesinin 3. maddesi uyarınca, pamuktan ve sentetik ve suni elyaftan mamul iplik üretimi için gerekli iplik tesisleri ile dokuma, trikotaj, boya ve apre ve bunlarla ilgili endüstri kuruluşlarını kurmak ve işletmek, iştirak konusu ile ilgili hammaddelerin, yarı mamüllerin ve mamüllerin üretimini, ihracını, ithalini ve dahili ticaretini yapmak için kurulduğu, sanayi ve ticaret amacıyla kurulup faaliyette bulunan şirketin Türk Ticaret Kanununun 11. ve 12. madde-

leri uyarınca tacir olduğu ticari ve sınai kuruluş olması nedeniyle borsaya kaydının 5590 sayılı Yasanın 9. maddesi uyarınca zorunlu bulunduğu, kaydı zorunlu olduğu için tekstil hammaddelerini işleyen kuruluş olsa dahi 5590 sayılı yasanın 37. maddesinin son fıkrasında sayılan ve tescil yükümlülüğünden ayrı tutulan kişilerden sayılmayacağı anlaşılmaktadır.

Bu hale göre, davacı şirketin ticaret borsasına kaydolunmasında ve borsaya tabi malları satışı nedeniyle de tescil yükümlülüğüne tabi tutulmasında hukuka aykırı bir yön görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle yasal dayanağı olmayan davanın reddine, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre, 8.500 Lira avukatlık ücreti ile davalı tarafından karar düzeltme için harcanan 40.000 liranın davacıdan alınıp davalıya verilmesine, posta giderlerinden artan 44.000 liranın istek halinde davacıya iadesine 27.12.1991 gününde oybirliği ile karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No: 1992/1342

Karar No: 1993/3811

ÖZÜ: Kayseri İdare Mahkemesi kararının onaylanması hk.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği görüşüldü:

İdare ve Vergi Mahkemeleri tarafından verilen kararların temyiz yolu ile incelenip bozulabilmeleri 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49. maddesinin 1. fıkrasında yazılı nedenlerin bulunmasına bağlıdır.

İdare Mahkemesince verilen kararın dayandığı gerekçe usul ve Yasaya uygun olup, bozulmasını gerektiren bir neden de bulunmadığından temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına ve yargılama giderlerinin temyiz isteminde bulunan üzerinde bırakılmasına 23.11.1993 gününde oybirliği ile karar verildi.

Erzurum

İdare Mahkemesi

Esas No: 1991/369

Karar No: 1991/1072

ÖZÜ: Üye tarafından tescil ücreti yatırılmaması, onun üyeliğinin terkini için yeterli neden değildir.

KARAR:

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Erzurum İdare Mahkemesince duruşma için belli edilen 7.11.1991 gününde davacı vekilinin gelmediği, davalı idare (Erzurum Ticaret Borsası) vekilinin geldiği görülmüş, gelen tarafa usulünce söz verilip açıklamaları dinlendikten ve 7.11.1991 gün 91/3668 sayılı ara kararı gereği gönderilen bilgi ve belgeler incelendikten sonra işin gereği görülmüştür.

Dava, Erzurum Ticaret Borsasına kayıtlı olan davacının üyelik kaydının silinmesi yolundaki 3.4.1991 gün ve 152 sayılı Yönetim Kurulu Kararının dilekçede ileri sürülen nedenlerle iptali istemiyle açılmıştır.

Dosyada mevcut Türkiye Ticaret Borsaları Muamelat Yönetmeliğinin 7. maddesinde, "5590 sayılı Kanun ile bu Kanuna istinaden çıkarılan Yönetmelik hükümlerine göre borsa maddeleri üzerinde alım satım yapanların borsaya kayıtları mecburidir" hükmü yer almakta olup, 11. maddesinde ise borsaya kaydolması gerektiğinde kayıt yaptırmayanların re'sen kayıtlarının yapılacağı ve kayıt ücretinin yıllık aidat yönetmeliği hükümlerine göre tahsil edileceği belirtilmiştir.

Öte yandan aynı yönetmeliğin 23. maddesinde, "Gayrifaal üyelerin kayıtlarının silinmesinde, Kayıt Ücreti ve Yıllık Aidat Tesbit Usulleri Yönetmeliğinin 29. maddesi hükümleri gereğince işlem yapılır." denilmektedir.

Dava dosyasının ve ara kararımızla getirilen bilgi ve belgelerin incelenmesinden, davacının kuru soğan ve patates ticareti ile işgal ettiği ve bu maddelerin borsa kapsamında olduğu, davalı idarece davacının gayri faal olduğu ya da işi bıraktığı hakkında herhangi bir tespit yapılmadan sadece tescil ücretini yatırmadığı gerekçe gösterilerek kaydının silinmesi yoluna gidildiği anlaşılmış olmakla, tesis edilen işlemde yukarıda anılan mevzuata uyarlık görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle hukuka aykırı bulunan dava konusu işlemin iptaline... ara kararımızla getirilen işlem dosyasının kararın kesinleşmesini takiben yerine gönderilmesine, 25.11.1991 gününde oybirliği ile karar verildi.

İzmir

3. İdare Mahkemesi

Esas No: 1991/3885

Karar No: 1993/61

ÖZÜ: Faal olmayan üyenin, Yönetmelik hükümlerinde belirlenen usüllere riayet olunarak borsa ajanlık kaydının silinmesi doğrudur.

KARAR:

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren İzmir 3. İdare Mahkemesince dosya tümü ile incelenerek gereği düşünüldü.

Dava, davacının İzmir Ticaret Borsasındaki ajanlık kaydının silinmesine ilişkin yönetim kurulunun 20.2.1991 gün ve 84 sayılı kararının iptali istemiyle açılmıştır.

Ticaret Borsaları Muameleat Yönetmeliğinin 29. maddesinde; "Ticareti terk, vefat ve benzeri sebeplerle işlerini bırakan ve Ticaret Sicili Memurluğu nezdinde kayıt sildirme mükellefietini yerine getirmemiş bulunan üyeler için oda ve borsalarca gerekli inceleme yaptırılır, inceleme sonucu elde edilen bilgiler ilgili meslek komitesinin de görüşü alınarak yönetim kurulunca değerlendirildikten sonra bu üyelerin ticaret sicilindeki kayıtlarının silinmesi sağlanır ve bunların oda ve borsalardaki kayıtları da silinir" hükmü yer almıştır.

Dosyanın incelenmesinden davacının 1984 yılında İzmir Ticaret Borsasına Ajanlık sıfatıyla kaydolduğu, ancak 1991 yılına kadar borsanın hiçbir kuruluşunda alım-satıma tavassut etmediği ve halen Erol Tekstil firmasında çalıştığıın 7.2.1991 tarihli tutanakta tespit edildiği, aslında ticaret siciline de kaydının yapılmadığı, keyfiyetin meslek komitesine duyurulduğu, ajanlık belgesinin iptali için konunun Yönetim Kuruluna intikal ettirilmesinin uygun görüldüğü ve Yönetim Kurulunca davacının ajanlık kaydının yapılmasından bu yana faal olmadığı anlaşıldığından kaydının silinmesine karar verildiği anlaşılmaktadır.

Bu durumda faal olmadığı belirlenen davacının, Ticaret Borsasındaki ajanlık kaydının silinmesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle davanın reddine.....2.2.1993 gününde oybirliği ile karar verildi.

---

*Her ne kadar kararda Borsalar Muameleat Yönetmeliğinin 29. maddesi denilmekteyse de, doğru olması gereken; Borsalar Muameleat yönetmeliğinin 23 üncü maddesinin yaptığı atıf gereği, Kayıt Ücreti ve Yıllık Aidat Tesbit Usülleri Yönetmeliğnin 29 uncu maddesi.... ifadesidir.

Danıştay

8. Daire

Esas No: 19990/750

Karar No: 1991/376

ÖZÜ: Davacının hal dışında borsa kapsamına giren malları toptan satış yapması nedeniyle, çalışmasının durdurulmasında hukuka aykırılık yoktur.

Davacının hal dışında toptan kuru soğan ve patates satması ve Hal Rüsümü ödememesi nedeniyle çalışmaktan alıkonulmasına ilişkin Belediye Encümeni Kararını; davacının Merkez işyerinin Ankara'da bulunduğu, gerek Ankara'daki gerekse İzmir'deki şube şeklinde çalışan işyerinde sattığı kuru soğan ve patatesten dolayı satışlarını borsaya kayıt ettirerek kayıt ücretlerini Ankara Ticaret Borsasına ödediği, kuru soğan ve patateslerin birer borsa maddesi olduğu, belediyelerin borsaya giren maddelerin toptan satışlarının Hal'de yapılmasını zorlamaya yetkileri bulunmadığı, hal rüsümünün ödenmesinin ancak tarhiyat konusu edilebileceği, işyerinin çalışmasının durdurulmasına neden olarak gösterilemeyeceği gerekçesiyle iptal eden İdare Mahkemesi kararının temyizden incelenerek bozulması istemidir.

80 sayılı Yasanın 2. maddesi oyçokluğu ile 45. maddesinin 2. fıkrasına aykırı görülme-yerek işin esasına geçildi.

Uyuşmazlık, davacının Hal Yasası ve Yönetmeliğine aykırı olarak hal dışında toptan kuru soğan ve patates sattığı ve hal rüsümü ödemediği gerekçesiyle çalışmaktan alıkonulma-sına ilişkindir.

1580 sayılı Belediye Yasasının (58) numaralı bendinde korunması ve satılması sağlık ve veterinerlik yönünden denetimi gerektiren yiyecek maddelerinin toptan alım ve satımının be-lediye denetiminde belirli yerlerde yapılmasını sağlamak için haller kurmak ve idare etmek belediyenin görevleri arasında yer almış, parantez içinde ise borsa işlemleri yapılan yerlerde, borsa konusuna giren mallar hakkında özel yasa kurallarının uygulanacağı belirtilmiştir.

Öte yandan 80 sayılı Hal Yasasının 1. maddesinde belediye sınırları içinde toptan satış-ların, 1580 sayılı Yasanın 58. maddesinin 15. bendine göre kurulan toptancı hallerinde ya-pılacağı kurala bağlanmıştır. Belirtilen yasa kurallarına göre sağlık ve veterinerlik yönünden denetimi gereken yiyecek maddelerinin toptan satışlarının Hal'de yapılması zorunlu olmak-la birlikte, borsa kapsamındaki maddelerin satışları, bu sorumluluk dışında tutulmuştur.

Olayda ise, davacının satışı yaptığı malların borsa kapsamına alınabilecek mallardan ol-duğu ve davacının merkez işyerinin bulunduğu Ankara'da borsa kapsamına alındığı anlaşıl-maktadır.

Ancak söz konusu yiyecek maddelerinin İzmir Ticaret Borsası listesine yapılması karşı-sında, davacının şubesinin bulunduğu İzmir'deki satışlarının hal dışında yapılabileceği kabul edilemez.

Bu durumda, davacının İzmir'de hal dışında toptan satış yapması nedeniyle çalışmasının

durdurulmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle İdare Mahkemesi kararının bozulmasına ve dosyanın anılan mahkemeye gönderilmesine karar verildi. 28.2.1991

AZLIK OYU:

80 sayılı Hal Yasasının 1. maddesinde, belediye sınırları içinde toptan satışların hallerde yapılacağı, 2. maddesinde, halde toptan satışların kooperatif veya kooperatif birlikleri, üreticiler ve araçlar tarafından yapılabileceği 3. maddesinde haldeki yerlerin 2. maddesindeki önceliklere göre kimlere verileceğinin ve üreticinin hak ve yararının nasıl korunacağına yönetmeliklerle saptanacağı belirtilmiştir.

Yasanın üç ayrı maddesinde yer alan bu kurallar gerçekte birbirine ayrılmaz biçimde bağlı ve dava konusu olarak birlikte uygulanması gerekli bir kurallar bütünü oluşturmaktadır.

Toptan satışların hal dışında satılmasını yasaklayan ve haldeki yerlerinde ancak belirli kişilere verilebileceğini düzenleyen bu kurallar ise bir yandan, üreticinin malını istediği yerde en yüksek fiyatla satmasını engellediği için devletin bitkisel ve hayvansal ürünlerinin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesini sağlayacağını belirten Anayasanın 45. maddesi son fıkrası, diğer yandan serbest pazar ve rekabet koşullarını engelliyerek, fiyatın, halde satış yapanlara en yüksek kar bırakacak düzeyde oluşmasına olanak sağlaması nedeni ile Anayasanın, devletin tüketicileri koruyucu çareleri getireceğine ilişkin 172. maddesine aykırı bulunmaktadır.

Bu nedenle 80 sayılı Hal Yasasının üç ayrı maddesinde yer alan bu üç kuralın Anayasaya aykırı görülmesine karar verilerek Anayasanın 152. maddesinde uygulanması gerektiği görüşü ile usul yönünden karara karşıyım.

Adana

1. İdare Mahkemesi

Esas No: 1989/124

Karar No: 1989/1108

ÖZÜ: Tacir sıfatını haiz olan müstahsil-den borsa muamelesi tescil ücretinin istenmesinde mevzuata aykırılık yoktur.

KARAR:

Davanın Özeti:

Davacının zirai işletmesince yapılan buğday ve mısır satışlarının borsaya tescil ettirilmediği gerekçesiyle 131.6651.-TL. borsa tescil ücretinin istenilmesine ilişkin 12.12.1988 günlü ve 953 sayılı işlemin, borsa tescil ücretlerinin mükellefinin borsaya kayıtlı üye olduğu, kendisinin ise borsaya kayıtlı üye olmadığı, dolayısıyla yaptığı zirai mahsül satışlarının borsaya tescil mecburiyeti bulunmadığı, mahsul satın alan şirketin borsaya kayıtlı üye olması nedeniyle tescil külfetinin ve tescil ücretini ödeme mecburiyetinin bulunduğu, çiftçilerden borsa tescil ücreti alınamayacağı, satıcı müstahsilin alım-satım muamelesini borsaya tescil ettirip, tescil ücretini ödediğine dair yörede herhangi bir örf ve adet bulunmadığı ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

Savunmanın Özeti:

Usul yönünden; davacı tarafından Adana Ticaret Borsası aleyhine aynı konuyla ilgili olarak açılan davanın 19.1.1989 gün E-1988/2528, K: 1989/55 sayılı kararıyla reddedildiği, dava konusu ve davanın taraflarının aynı kişiler olması nedeniyle H.U.M.K. nun 237. maddesi uyarınca davanın reddi gerekeceği, esas yönünden, ise; davacının borsaya kayıtlı üye olduğu, 5590 sayılı Kanun ile Alım Satım Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yapmış bulunduğu alım satımdan dolayı tescil ücreti ödemek mecburiyetinde olduğu savunularak davanın reddi yolunda karar verilmesi talep edilmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Adana 1. İdare Mahkemesince duruşma için önceden belirlenen 7.11.1989 günü davacının ve davalı idare vekilinin duruşmada hazır buldukları görülmek üzere, taraflara sırasıyla söz verildi, iddia ve savunmaları dinlendikten ve dava dosyası incelendikten sonra gereği görüldü:

Davacı tarafından E-1988/2528 esas kaydında mısır ve buğday satışlarına ilişkin muamelelerin belirlenen süre içinde Ticaret Borsasına tescil ettirilerek tescil ücretinin %50 cezal olarak Borsa veznesine yatırılması gerektiği yolunda tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılan davada, işlemin satışların tescil edilmesi için bildirim niteliğinde olduğu gerekçesiyle 19.1.1989 gün ve E-1988/2528, K-1989/55 sayılı kararlar davanın incelenmeksizin reddine karar verilmiş olduğundan, 131.651 TL. borsa tescil ücretinin iptal istemiyle açılan bu davada idarenin usule ilişkin iddiası yerinde görülmemekle işin esasına geçildi.

5590 sayılı "Ticaret ve Sanayi Odaları" "Ticaret Odaları" "Sanayi Odaları" "Deniz Ticaret Odaları" "Ticaret Borsaları" ve "Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Tica-

ret Borsaları Birliği" Kanununun 34. maddesinin (a) fıkrasında "Borsaya dahil maddelerin borsada alım satımını tanzim ve tescil etmek" (f) fıkrasında ise; Borsaya ait örf ve adetleri tespit ve ilân etmek" borsanın görevleri arasında sayılmıştır."

Aynı Kanunun 52. maddesinde ise; Borsa kurulan yerlerde, hangi malların borsalarda alım ve satımının mecburi olduğu ve bunların en az miktarlarının, borsa meclisinin teklifi üzerine Ticaret Bakanlığınca tayin ve mahallerinde ilan olunacağı, Borsa çalışma alanı içerisinde borsaya dahil maddelerin en az miktarlarının üstünde kalan miktarlarının alım ve satımının borsa dışında yapılmasını yasaklandığı, bu maddelerin en geç muamele yapıldığı günü takip eden ilk iş günü içinde borsaya tescil ettirilmesi şartı ile borsa yerinin dışında alınıp satılmasına meclisce önceden karar verilebileceği, borsalara dahil maddelerin en az miktarları üstünde yapılan alım satım muamelelerinin borsalara tescilinin zorunlu olduğu, ancak borsaların sınırları dışında alım satım yapan taraflardan biri tacir veya sanayici sıfatını haiz olmayan müstahsil ise tescil mecburiyetinin ve tescil ücreti ödeme mükellefiyetinin tacir ve sanayici olan tarafa ait olduğu, alım satım yapan tarafların her iki tarafıda tacir veya sanayici sıfatını haiz olmayan müstahsil ise tescil mecburiyetinin tatbik edilemeyeceği hükmü yer alırken, aynı maddenin tescil mükellefiyetinin yerine getirilmesine ilişkin (a) bendinde; alıcı ve satıcının aynı borsanın çalışma alanı içinde bulunmaları halinde muamelenin borsa örf ve adetlerine göre tespit olunan tarafça o borsaya tescil ettirileceği ve tescil ücretinin ödeneceği hükmü yer almıştır.

Öte yandan Ticaret Borsalarına Dahil Maddeler ve Bu Maddelerin Alım ve Satımlarının Tescili Hakkında Yönetmeliğinin Tescil başlığını taşıyan 10. maddesinde ise; Borsalara dahil maddelerin en az miktarları üstünde yapılan alım satım muamelelerinin, borsalara tescilini zorunlu olduğu ancak borsaların sınırları dışında alım satım yapan taraflardan bir tacir veya sanayici sıfatına haiz olmayan müstahsil ise, tescil mecburiyetinin ve tescil ücretini ödeme mükellefiyetinin tacir ve sanayici olan diğer tarafa ait olduğu, alım satım yapan tarafların her ikisinin de tacir veya sanayici sıfatına haiz olmayan müstahsil ise tescil mecburiyetinin tatbik edilemeyeceği kurallarına yer verilmiştir.

Yukarıda yer alan kanun ve yönetmelik hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden; borsa çalışma alanı içinde veya borsa çalışma alanı dışında yapılan tüm alım ve satım muamelelerinin borsaya tescili mükellefiyetinin tacir ve sanayici sıfatına haiz olanlarla, tacir ve sanayici sıfatına haiz müstahsillere yüklendiği görülmektedir.

Dava dosyasının incelenmesinden; davacının Adana Borsa Yönetim Kurulunun 6.4.1988 günlü kararı uyarınca tacir olarak Adana Ticaret Borsasına kayıtlı olduğu, dolaşısıyla uyuşmazlık konusu olan muamelede tacir ve sanayici haiz müstahsil olarak hareket ettiği anlaşılmakta olup, bu durumda borsa tescil ücretinin davacıdan istenilmesine ilişkin işlemlerde mevzuata aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, davanın reddine, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre 19.100.-TL. vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, kullanılmayan 15.600.-TL. posta pulu ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, 7.11.1989 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Edirne

İdare Mahkemesi

Esas No: 1989/261

Karar No: 1990/309

ÖZÜ: Borsaların; çalışma alanlarına dahil yerlerdeki alım satımları resen tescil ve iştigal edenleri resen kayıt yetkisi vardır;

KARAR

TÜRK MİLLETİ ADINA Hüküm veren Edirne İdare Mahkemesince gereği düşünöldü:

5590 sayılı Kanununun 33. maddesinde; Ticaret Borsalarının ticari ihtiyaçların lüzumlu kıldığı yerlerde Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca kurulacağı, yine aynı maddenin bir başka fıkrasında da il borsalarının çalışma alanı buldukları il (o il içindeki ilçe borsalarını çalışma alanları hariç) ilçe borsalarının çalışma alanı ise ilçe sınırları olduğu, ancak il borsalarının çalışma alanı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca Birliğin görüşü alınmak suretiyle daraltılabileceği veya genişletilebileceği borsaların çalışma alanları içinde meclisleri kararı ile şubeler açabileceği; 52 inci maddesinin (e) fıkrasında da; borsaların üyelerinin alım satımlarının tamamını tescil ettirip ettirmediklerini kontrole yetkili oldukları ve bu amaçla üyelerinin ilgili defter ve evrakını inceleyebilecekleri öngörölmüştür.

Diğer taraftan Ticaret Borsalarına Dahil Maddeler ve Bu Maddelerin Alım veya Satımının Tescili Hakkında Yönetmeliğin; 10 ncu maddesinde; Borsalara dahil maddelerin en az miktarları üstünde yapılan alım satım muamelelerinin borsalara tescilini zorunlu olduğu, tescil mecburiyetinin takibine ilişkin 16. maddesinde ise; Borsa komiserleri veya borsaların kendi üyelerinin borsa maddeleri üzerinde yaptıkları tescili zorunlu alım ve satımlarının tamamını tescil ettirip ettirmediklerini kontrole yetkili oldukları bu amaçla kendi üyelerinin ilgili defter ve evraklarını inceleyebilecekleri, bu kontroller sonucunda tescil ettirmedeği anlaşılan alım satım muamelelerinin Borsaca re'sen tescil edileceği, kuralına yer verilmiştir.

Dava ve işlem dosyasının birlikte incelemesinden; 5590 sayılı Kanununun 33. maddesi gereği Kırklareli Ticaret Borsasının çalışma alanları hakkında görüşölmesine ilişkin Kırklareli Ticaret Borsası Meclisinin 19 Ocak 1983 gün ve 18 sayılı kararı uyarınca Kırklareli Borsasının faaliyet alanı içerisinde bulunan Pınarhisar, Pehlivanköy ve Vize İlçelerinin borsanın bütçe ve personel durumu muvacehesinde şube açmaksızın faaliyet gösterebileceği, faaliyet konusu bu ilçelerde kayıt mecburiyeti ve kotasyona dahil maddelerin en az miktarlarını içeren mahalli gazete ve belediye anfilakatör ilânlarının yayımlanmasına müteakiben iştigal mevzuu gerçek ve tüzel kişilerin tesbitleri neticesi borsa kayıtlarının yapılmasına karar verildiği ve bu kararın Ticaret Bakanlığınca onaylanmasından sonra Ticaret Borsası Yönetim Kurulunun 29.5.1985 gün ve 65 sayılı kararı ile Vize ilçesi Cumhuriyet Meydanı No:6 da Deri ve Yapak Alım-Satımı yapan davacının yapılan tebligata rağmen borsaya kaydının yaptırmadığından bahisle 5/D derece ile Kırklareli Ticaret Borsasına resen kaydının yapılmasına ve tescil işlemlerini yaptırmak üzere davacıya süre verilmesine, tescil işlemlerini yap-

tırmadığı takdirde, Defter ve evraklarının incelenmesi yoluna gidileceğine karar verilmesi üzerine davacı tarafından anılan işleme karşı Kırklareli Ticaret Borsası Meclisine itirazda bulunulduğu Ticaret Borsası Meclisinin 28.6.1985 gün ve 18 sayılı kararıyla da itirazının reddedildiği anlaşılmaktadır.

Olayda ise; Kırklareli Ticaret Borsası Yönetim Kurulunun 18.4.1989 gün ve 74 sayılı kararı ile Vize ilçesinden 552 üye nolu davacının 1985-1986-1987 yıllarına ait alım satım muamelelerini borsaya tescil ettirmediğinin anlaşıldığından bahisle 5590 sayılı Kanunun 52/e maddesine dayanılarak ilgili evrak ve belgelerinin tetkiki suretiyle alım satım muamelelerinin resen tescili cihetine gidileceğine karar verildiği ve anılan bu işlemin iptali isteğiyle de Mahkememizde dava açıldığı belirlenmiştir.

Bu durumda Kırklareli Ticaret Borsasına 29.5.1985 gün ve 65 sayılı Yönetim Kurulu kararı ile kaydı yapılan ve Ticaret Borsası Meclisinin 28.6.1985 gün ve 18 sayılı kararı ile üyeliği kesinleşen davacının borsaya tabi olan alım ve satım muamelelerini borsaya tescil ettirmediğinin anlaşılması üzerine sözkonusu alım satım muamelelerinin ticaret borsasına resen tescil edilmesine ilişkin tesis olunan dava konusu işlemde yukarıya metni alınan yasa ve yönetmelik hükümleri karşısında aykırılık bulunmamaktadır.

Davacı tarafından ileri sürülen iddialar dava konusu işlemi idare hukuku yönünden sakatlar nitelikte bulunmamıştır.

Açıklanan nedenlerle davanın REDDİNE, peşin ödenen yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, 12.400.-TL. avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, Mahkeme kararının davacıya tebliği için kullanılan 1.800.-TL. resmi posta pulu ücretinin tahsili için Maliye'ye müzekkere yazılmasına, posta giderlerine karşılık avans olarak alınan paradan artan 500.-TL.nin istek halinde davacıya iadesine 23.5.1990 gününde oybirliği ile karar verildi.

Trabzon

İdare Mahkemesi

Esas No: 1986/414

Karar No: 1988/59

ÖZÜ: Defter ve kayıtlara geçmeyen bir anlaşmanın, uzunca bir zaman sonra özel belge ile tesciline borsa zorlanamaz.

İLGİLİ MEVZUAT: Borsa Tescil Yönetmeliği 10,11,15 inci maddeleri

KARAR

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Trabzon İdare Mahkemesince davacı tarafın talebi uyarınca verilen duruşma gününün taraflara tebliğ edildiği 1.5.1987 günü yapılan duruşmaya taraf vekillerinin geldikleri anlaşmış olup, gelen tarafların iştirakiyle yapılan açık duruşmada tarafların yaptığı açıklamaların dinlenilmesinden, aynı gün ve 14.10.1987 günlü ara kararı alınmasından sonra dosyada yer alan diğer bilgi ve belgeler de incelenerek işin gereği düşünüldü.

Dava; davacı şirketin Ordu Ticaret Borsası çalışma alanı içinde bulunan kişi şirketle yaptığı fındık alım satım işleminin borsaya tescil edilmemesi işlemine karşı açılmıştır.

Ticaret Borsalarına Dahil Maddeler ve Bu Maddelerin Alım ve Satımlarının Tescili hakkında Yönetmeliğin, tescil başlığını taşıyan 10. maddesi, alıcı ve satıcının aynı borsanın çalışma alanı içinde bulunmaları halinde muamelenin borsa örf ve adetlerine göre tespit olunan tarafça tescil ettirileceğini ve tescil ücreti ödeneceğini, tescil ile yükümlü olan tarafın yokluğu halinde diğer tarafın tescil yaptırma ve ücretini ödemekle yükümlü olduğunu takip eden 11. maddesi ise; Borsa içi alım satımların aynı gün, borsa dışı alım satımların ertesi iş günü akşamına kadar tescil ettirilmesinin zorunlu olduğunu 15. maddesi de; borsaların kendi üyelerinin defter ve kayıtlarında yaptıkları incelemeler sonunda tescil ettirilmediği anlaşılan alım satım muamelelerinin resen tescil ettirilerek tescil ücretinin %50 zamlı alınacağını hükme bağlamıştır.

Öte yandan Ticaret Borsaları Muamele Yönetmeliğinin 50. maddesi alım satımın vade- li veya özel şartlı olmasına, tarafların durumuna göre alım satımların bu maksatlar için hazırlanmış örnek özel beyannamelerle borsaya tescil ettirilebileceğini belirlemiştir.

Dava dosyasının incelenmesinden davacı Furtun Koll. Şti. Ordu Ticaret Borsası Çalışma alanında bulunan Muharrem Doğruyol şirketi ile 7.5.1985, Kar Koll.Şti... ile 25.4.1985 tarihinde yaptığı alım satımların tescili için 10.4.1986, 18.4.1986 tarihlerinde Ticaret Borsasına başvuruda bulunduğu, başvurusunun Borsa Yönetim Kurulunca borsa beyannamelerinin akitname olduğu, özel belgeye istinaden tescil yapılamayacağı tescilin tarafların müşterek başvuruları ile yapılabileceği gerekçesi ile reddedildiği, bu karara karşı Ticaret Borsa-

sı Meclis başkanlığına yapılan itirazın da aynı gerekçe ile reddine dava konusu edildiği anlaşılmıştır.

Mahkememizce yapılan duruşma sonunda verilen 14.10.1987 günlü ara karar ile tescilin hangi tarafça yapılacağı konusunda Ordu Ticaret Borsasında örf ve adet olup olmadığı anılan borsadan sorulmuş, verilen cevapta bu konuda örf ve adetin olmadığı ancak tescil ücretinin satıcıya ait olduğuna ilişkin borsa meclisi kararı olduğu bildirilmiştir.

Bu durum karşısında; davacı şirketin aktin yapılmasından uzunca bir zaman sonra tek taraflı örnek beyanname olmayan özel belge ile tescil yaptırmak üzere yaptığı başvurunun yerine getirilmemesinde yukarıda anılan mevzuat hükümlerine aykırılık olmadığı gibi dosyaya belge olarak sunulan Ordu Asliye Hukuk Mahkemesinin E: 1986/569, K: 1987/512 sayılı 8.7.1987 günlü kararından da taraflar arasındaki anlaşmanın defter ve kayıtlara geçmediği anlaşılmış olup defter ve kayıtlarda olmayan anlaşmayı borsanın re'sen tescil etmesine de hukuken olanak bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle davanın reddine, peşin alınan yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, Avukatlık Asgari Ücret tarifesine göre 5500 Lira avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, posta giderinden artan 2500 liranın istek halinde davacıya iadesine Danıştay yolu açık olmak üzere 28.1.1988 gününde oybirliği ile karar verildi.

Danıştay

Sekizinci Dire

Esas No: 1988/587

Karar No: 1989/139

ÖZÜ: Alım satım işleminin üzerinden bir yıl geçtikten sonra tek taraflı tanzim edilmiş bir beyanname ile Borsa tescil işlemine zorlanamaz.

İstemin Özeti:

Davacı şirketin yapmış olduğu 25.4.1985 ve 7.8.1985 günlü satışların tescil edilmesine ilişki Ordu Ticaret Borsa Meclisinin 12.5.1986 gün ve 42 sayılı kararının iptali isteğiyle açılan davanın; tescil isteğinin usul ve yasaya uygun olmaması nedeniyle ve üzerinden çok zaman geçtikten sonra yapılan başvurunun reddi işlemi yasa ve diğer düzenleyici kurallara aykırılık olmadığı gerekçesiyle reddine ilişkin Trabzon İdare Mahkemesinin 28.1.1988 gün ve 59 sayılı kararının; borsa dışında yapılan ve borsa elemanlarınca saptanan satış işlemlerinin kendiliğinden borsaya tescili ve cezalı ücret alınması olanağı varken, şirketçe yapılan başvurunun reddi işlemi yasa uyarlık olmadığı öne sürülerek 2577 sayılı yasanın 49. maddesine göre temyizen incelenerek bozulması isteğidir.

Savunmanın Özeti: Yanıt verilmemiştir.

Danıştay Tetkik Hâkimi: Murat Doğan

Danıştay Savcısı Belma Kösebalaban'ın Düşüncesi: Davacı şirketin yapmış olduğu 25.4.1985 ve 7,8,1985 günlü satışların borsaya tescil edilmemesine ilişkin davalı idare işleminin iptali istemiyle açılan davayı reddeden Trabzon İdare Mahkemesi kararının 2577 sayılı Yasanın 49. maddesi uyarınca temyizen incelenmesi istemidir.

Ticaret Borsalarına Dahil Maddeler ve Bu Maddelerin Tescili Hakkındaki Yönetmeliğin 10. maddesinde alıcı ve satıcının aynı borsa çalışma alanı içinde bulunmaları durumunda, işlemlerin borsa örf ve adetlerine göre, tespit olunan tarafça, tescil ettirileceği, tescil ile yükümlü olduğu, 11. maddesinde ise borsa içi alım satımların aynı gün, borsa dışı alım satımlarının ertesi iş günü akşamına kadar tescil ettirilmesinin zorunlu olduğu, aynı yönetmeliğin 15. maddesinde borsaların kendi işyerlerinin defter ve kayıtlarında yaptıkları incelemeler sonunda tescil ettirilmediği anlaşılan alım satım işlemlerini re'sen tescil ettirerek tescil ücretini %50 zamlı olarak alacağı kurala bağlanmıştır.

Öte yandan, Ticaret Borsaları Muamele Yönetmeliğinin 50. maddesinde alım satımın vadeli veya özel koşullu olmasına, tarafların durumuna göre, tescil işlemlerinin bu amaçlar için hazırlanmış örnek özel beyannamelerle yapılacağı öngörülmüştür.

Yukarıda açıklanan kurallar tescil işleminin yükümlü tarafından süresi içinde yerine getirilmesi gerektiğini, aksi durumda, tescil yükümlülüğünün diğer tarafça yerine getirileceğini açıkça ortaya koymaktadır.

Dava dosyasının incelenmesinden davacının Muharrem Doğruyol şirketinden 7.8.1985 ve 25.4.1985 günlerinde satın aldığı ürün için satıcı firmanın tescil işlemini yaptırmaması sonucu 1 yıl geçtikten sonra 10.4.1986 ve 18.4.1986 günlerinde tescil işlemi için davalı Ticaret Borsasına başvurduğu ve başvurunun, örnek beyanname ile ve her iki tarafın birlikte başvurması sonucu tescil işleminin yapılabileceği, tek taraflı bir istek ve özel beyannameye dayanarak tescil işlemi yapılamayacağı gerekçesiyle reddedildiği anlaşılmaktadır.

Dava dosyası içinde bulunan Ordu Borsa Meclisi kararında Borsaya dahil maddelerin alım satımına ilişkin işlemlerden alınacak tescil ücretinin satıcıya ait olduğu belirtilmiş olup, bu durum tescil yükümlülüğünün de satıcıya ait olduğunu göstermektedir.

Ancak, davacının yaptığını ileri sürdüğü satın almalarda satıcının tescil yükümlülüğünü yerine getirmemesi sonucu olayda olduğu gibi 1 yıl gibi uzun bir süre beklemeksizin tescil işleminin yönetmelikte belirtilen süre içinde davacı tarafından yerine getirilmesi için başvuruda bulunulması veya satıcıyı tescil işlemini yaptırmaya zorlaması gerekirdi.

Bu durumda, alım satım işleminden bir yıl sonra özel bir beyanname ile ve tek taraflı bir beyan ve istek sonucu tescil işleminin yapılmamasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Davacı ticaret borsasının alım satım işlemini re'sen yapması gerektiğini ileri sürmekte ise de, bu durum ancak alım satım işleminin gerçekleştiğinin somut bir biçimde ortaya konulması ile mümkündür. Oysa satıcının defter ve kayıtlarında böyle bir alım satım işleminin gerçekleşmediği, konu ile ilgili olarak davacının açtığı tazminat davası sonucu Ordu Asliye Hukuk Mahkemesinin karar içeriğinden anlaşılmaktadır.

Açıklanan bu nedenle, davacının tescil işlemini reddeden dava konusu kararda hukuka aykırılık bulunmadığından, işlemi yerinde bulan mahkeme kararına karşı yapılan temyiz isteminin reddine karar verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince duruşma için önceden belli edilen 8.3.1989 gününde yapılan bildirim üzerine davacı şirketi temsilen Hüseyin Furtun ile davalı İdare vekili Av. Osman Eribol'un geldikleri anlaşarak tarafların iddia ve savunmaları ve Danıştay Savcısının düşüncesi alındıktan sonra işin gereği düşünüldü:

İdare ve Vergi Mahkemeleri tarafından verilen kararların temyiz yolu ile incelenip bozulabilmeleri 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49. maddesinin 1. fıkrasında yazılı nedenlerin bulunmasına bağlıdır.

Trabzon İdare Mahkemesince verilen 28.1.1988 gün ve 59 sayılı kararın dayandığı gerekçe usul ve yasaya uygun olup, bozulmasını gerektiren başka bir neden de bulunmadığından, temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına ve yargılama giderlerinin temyiz isteminde bulunan üzerinde bırakılmasına, Avukatlık Ücret Tarifesine göre 11.000 Lira avukatlık ücretinin davacıdan alınıp davalı idareye verilmesine 7.3.1989 gününde oybirliği ile karar verildi.

Kayseri

İdare Mahkemesi

Esas No: 1987/65

Karar No: 1989/174

ÖZÜ: Pamuk ipliği üreten bir firmanın borsaya tescilinde kanuna aykırılık bulunmamaktadır.

İLGİLİ MEVZUAT : 5590 sayılı Kanun 37. ve 52. inci maddeleri.

KARAR

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Kayseri İdare Mahkemesince dosyadaki belgeler incelenerek işin gereği düşünüldü:

Dava, davacı şirketin borsaya re'sen kaydolanmasına ilişkin 16.12.1986 gün ve 4 sayılı Yönetim Kurulu Kararının ve bu işleme dayalı olarak tescil ücreti alınması yolundaki işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanunu'nun 37. maddesinde, ticaret borsalarına dahil maddelerin alım veya satımı ile iştigal edenlerin buldukları yer ticaret borsalarına kaydolanmaya mecbur oldukları, bu mecburiyete riayet etmeyenlerin kayıtlarının borsalarca re'sen yapılacağı hükmü yer almaktadır.

Dava dosyasının incelenmesinden, pamuk ipliği üretimiyle ve ticaretiyle uğraşan davacı şirketin, pamuk ipliğinin, 12.9.1986 günlü ve 1986/40316 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı onayı ile Ticaret Borsası kotasyon cetvelinin dahil edilmesi ve Kayseri Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanlığınca mahalli gazetede kotaya tabi olacak en az miktarın ilan edilmesi üzerine dava konusu kararla re'sen borsaya kaydının yapıldığı ve buna dayalı olarak ta tescil ücreti istenildiği anlaşılmaktadır.

Diğer yandan 5590 sayılı Yasanın 52. maddesinde borsalara dahil maddelerin en az miktarları üstünde yapılan alım satım muamelelerinin borsaya tescilinin zorunlu olduğu kuralı yer almaktadır.

Davacı şirketin; pamuk ipliği üretim işi yaptığı kuşkusuz olup, pamuk ipliğinin borsa Kotasyon cetveline dahil edilmesi üzerine, pamuk ipliği üreten şirketlerin borsaya kaydının yapılmasında; pamuk ipliği üretilip sonuç itibariyle satılacağından yukarıda anılan yasa kurlarına aykırılık bulunmamaktadır.

Nitekim, Danıştay 8. Dairesinin E.1985/194, K. 1985/570 sayılı kararında bu yoldadır.

Açıklanan nedenlerle, hukuki dayanaktan yoksun bulunan davanın reddine, davacı tarafından peşin yatırılan ve aşağıda dökümü yapılan 15.750.-Lira giderinin davacı üzerinde bırakılmasına, davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre takdir olunan 5500.-Lira vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, posta ücretinden artan 7200.-Liranın istemi halinde davacıya iadesine, getirilen belgelerin karar kesinleştikten sonra yerine iadesine 22.3.1989 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Danıştay

Sekizinci Daire

Esas No: 1989/654

Karar No: 1990/5667

ÖZÜ: Kayseri İdare Mahkemesi Kararının tasdiki hk.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince 2577 sayılı Yasanın 16/2 maddesi uyarınca duruşma istemi yerinde görülmeyerek işin gereği görüşüldü:

İdare ve Vergi Mahkemeleri tarafından verilen kararların temyiz yolu ile incelenip bozulabilmeleri 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49. maddesinin 1. fıkrasında yazılı nedenlerin bulunmasına bağlıdır.

Kayseri İdare Mahkemesince verilen 22.3.1989 gün ve 174 sayılı kararın dayandığı gerekçe usul ve yasaya uygun olup, bozulmasını gerektiren başka bir neden de bulunmadığından; temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına ve yargılama giderlerinin temyiz isteminde bulunan üzerinde bırakılmasına 14.5.1990 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İstanbul

3. İdare Mahkemesi

Esas No: 1986/291

Karar No: 1987/810

ÖZÜ: Pamuk İpliğinin enaz miktarının üzerinde alınıp, işlenmek suretiyle satılması halinde, alıpsatan kişi borsaya kaydolmak zorundadır.

KARAR

Davanın Özeti:

Borsaya dahil pamuk ipliği alımı yaptığı gerekçesiyle re'sen borsaya kaydının yapılmasına ilişkin İstanbul Ticaret Borsası Başkanlığının 7.2.1986 gün ve 540/458 sayılı yazısı ile tebliğ edilen 30.1.1986 gün ve 212 sayılı yönetim kurulu kararının: bel lastiği ve kaytan imal eden şirketlerinin sanayici olup, İstanbul Sanayi Odasına kayıtlı olduklarını iplik ticareti ile ilgileri olmadığı, pamuk ipliğini lastik imalatlarında kullandıklarını üretimleri için zorunlu olduğunu, ileri sürerek iptali istenmektedir.

Savunma Özeti:

5590 sayılı Yasanın 37. maddesinin yorumu gerektirir bir durumunun olmadığı Danıştay yerleşmiş içtihatlarında bu Konunun açıkça ifade edildiği bu nedenle davanın reddi gerektiği belirtilmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren İstanbul 3. İdare Mahkemesince duruşma için önceden belirlenen 20.10.1987 gününde davacı vekili Av. Ali Nejat Tüzel'in geldiği davalı idareyi temsilen kimse gelmediği görüldü. Davacı vekiline yönteminde söz verilerek iddiaları dinlendikten sonra dosya incelenerek işin gereği görüşüldü:

Dava, Borsaya re'sen üye kaydına ilişkin yönetim kurulu kararının davanın özeti bölümündeki iddialarla iptali istemi ile açılmıştır.

5590 sayılı Yasanın 37. maddesinde Ticaret Borsalarına dahil maddelerin alım veya satımı ile uğraşanların Borsaya kaydolunmak zorunda oldukları, buna uymayanların re'sen kayıt edilecekleri öngörülmüştür.

Şirketin borsaya kayıtlı pamuk ipliğini alarak bunu fabrikasında hammadde olarak kullanıp, işlenmiş hale getirerek piyasaya çıkardığı, başka bir deyişle pamuk ipliğinin şeklini değiştirerek satış yaptığı tartışmasız bulunduğu ve alımlarının asgari miktarların çok üstünde olduğu borsaca saptandığına ve şirketin buna itirazı olmadığına göre pamuk ipliği olarak satışını yapmadığı, kendi gereksinimi için kullandığı yolundaki iddiaları borsaya kayıt zorunluluğunu kaldırarak nitelikte görülmemiştir.

Diğer taraftan davacı şirketin Sanayi odasına kayıtlı olması dolayısıyla Ticaret Borsasında kayıt olmasını engelleyecek hukuki nedende bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle davanın reddine, peşin alınan yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, 8500-avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalıya verilmesine 20.10.1987 gününde Danıştay yolu açık olmak üzere oybirliği ile karar verildi.

Ordu

Sulh Hukuk Mahkemesi

Esas No: 1985/1026

Karar No: 1986/239

ÖZÜ: 5590 sayılı Kanuna göre, borsaların, üyelerinin defterlerini kontrol etme yetkisi vardır.

KARAR

Davacı vekili tarafından davalı aleyhine açılan Defterlerin İncelenmesi davasının yapılan açık duruşmaları sonunda;

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Davacı (Ordu Ticaret Borsası) vekili duruşmada dilekçesini aynen tekrarlar davacı müvekkili 5590 sayılı Kanunla kurulmuş bir kamu müessesesi olduğunu, 5590 sayılı Kanunun 52/c maddesi gereğince borsaların üyelerince yapılan alım satımlarını tescil ettirip ettirmediklerini kontrole yetkili olduğunu ve bu maksatla üyelerinin ilgili defter ve evraklarını incelemeye yetkili bulunduğunu, kanunun verdiği bu yetkiye göre davacı idare tarafından davalının defterleri istendiği halde, davalı şirketçe bir türlü bu ibraz mecburiyetinin yerine getirilmediğini, bu nedenle davalı şirketin ticari defterler ve evraklarını davacı idareye teslim etmesine karar verilmesini, mahkeme masraflarıyla ücret vekaletinin de davalıya tahminine karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı vekili ise davanın reddini talep etmiş, davacı idarenin fındık fiyatlarını tespit ettiğini, davalı müvekkilinin ise bunun üzerinde uğraşmakta olduğunu beyan etmiştir.

Dosyanın tetkikinde, davanın defterlerin incelenmesi davası olduğu, defterlerin incelenmesinde 5590 sayılı Kanun gereğince davacı idarece resen yapılması gereken bir durum olduğu, kanun gereği olarak davalı tarafın gerekli ticari defterleri ile resmi evraklarını incelemek üzere davacı tarafa vermek mecburiyeti olduğu, bu durumda davanın kabulüne karar verilmesi uygun görüldüğünden:

HÜKÜM:

Yukarıda açıklanan gerekçeye binaen davanın kabulü ile davalı tarafa ait olan ticari defterler ve evrakların incelenmek üzere davacı idare tarafından istenildiği takdirde davacı idare tarafına verilmesine.....dair taraf vekillerinin yüzlerine karşı verilen karar açıkça okundu. 28.3.1986

İstanbul

3. İdare Mahkemesi

Esas No: 1983/795

Karar No: 1985/289

ÖZÜ: Firmanın irtibat bürosu şube vasfında ise, bulunduğu mahallin ticaret borsasına kaydolmak zorundadır.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 sayılı Kanun 9/3 ve 37 inci maddeleri

KARAR

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren İstanbul 3. İdare Mahkemesince dosya incelenerek işin gereği düşünüldü:

5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanunu gereğince kurulması öngörülen Ticaret Borsalarının kuruluş amacı, fiyatların takip ve tescili, serbestçe oluşmasını temin, alım-satım akitlerinin yapıldığı bölgede bunların tespit, böylece oluşan fiyatları tescil etmek, bunları yayınlamak, dışalım-dışsatım bağlantılarının böylece oluşmasını sağlamak, en az geçim endekslerini düzenlemek gibi sağlıklı ekonomik ortamda meydana gelmesine etken olmaktadır.

Yasanın 37. maddesi "Ticaret Borsalarına dahil maddelerin alımı veya satımı ile işgal edenler, buldukları yerin ticaret borsalarına kaydolunmaya mecburdurlar." kuralını koymuştur.

Maddenin son bölümü de;

"Borsaya dahil maddelerin alım-satımını yapan gerçek veya tüzel kişilerden hangilerinin borsaya kayıtlarının gerekip gerekmeyeceği Ticaret Bakanlığınca tespit ve ilan olunur" hükmünü getirmiştir.

Aynı yasanın 9/3 maddesi;

"Bir merkeze bağlı olduğu halde müstakil sermayesi ve müstakil muhasebesi bulunan veya merkezde tutulduğu ve müstakil sermayesi olmadığı halde kendi başına ticari muamele yapan yerler şube addolunur." Hükmünü getirerek "Kayıt mecburiyetinde olanlar." Başlığı altında düzenlenmiş bulunan 9. maddenin 1. fıkrasında şube sözcüğüne açıklık getirerek, 37. maddedeki kayıt zorunluluğunu şubeleri de kapsamına alarak düzenlemiştir.

9 ve 37. maddelerin birlikte olarak borsaların amacı da göz önünde tutulup değerlendirilmesinde; yasanın sadece bir tek Ticaret Borsasına kayıtlı olmayı yeterli görmeyip, aksine birden fazla Ticaret Borsasına kaydolunmayı zorlayan yönde olduğu yorumu hukuki geçerlik taşımaktadır.

Davacı şirket, İstanbul Ticaret Borsasının denetiminde bulunan İstanbul ilinde geniş kapsamlı alım-satımlar yapmakta ve bunlar miktarları bakımından da ve Borsada tescil de görmektedir.

Bu konuda davacı ve davalı arasında esasen anlaşmazlık bulunmamaktadır.

Davacı taraf özellikle şirket merkezinin bulunduğu Adapazarı Ticaret Borsasına kayıtlı bulunduğuna göre, birden fazla Ticaret Borsasına kayıt zorunluluğuna getiren bir yasa maddesi bulunmadığı ve İstanbul'daki irtibat bürolarının da 9. maddede yazılı şube niteliğinde olmadığı gerekçesi ile dava konusu işlemin iptalini istemektedir.

Oysa; dosya içinde bulunan ve davalı tarafça ibraz edilmiş alım-satım tescil belgelerinden anlaşıldığı üzere, davacı şirketin irtibat bürosu olarak nitelendirildiği yer firmanın iş adresi olarak gösterilmekte ve 9/3 maddesinin şube tanımında açıklanan nitelikte bulunmaktadır. (27.10.1982 tarih ve 36599 sayılı Tescil ve Kontrol belgesi, 25.10.1982 tarih ve 3333 sayılı beyanname örneği 5915 sayılı İstanbul Ticaret Borsası Alım ve Satım Beyannamesinde görüldüğü gibi...)

Bu durumda, yukarıda da açıklandığı üzere 5590 sayılı Yasanın 9 ve 37. maddesi hükümleri, borsaların amacı, davalı şirketin İstanbul irtibat bürosu adı altında kurduğu işyeri aracılığı ile yaptığı alım satımlar birlikte değerlendirildiğinde davalı idare işleminde yasalara aykırılık görülmemiştir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle haksız açılan davanın reddine, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, davalı idare avukatı için takdir olunan 3250 TL avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine 24.5.1985 tarihinde Danıştay yolu açık olmak üzere oybirliği ile karar verildi.

Danıştay

Sekizinci Daire

Esas No: 1982/128

Karar No: 1982/440

ÖZÜ: Borsaya tescili zorunlu olan canlı hayvan alım satımı nedeniyle borsa tescil ücreti alınması tabidir.

Dava "Ticaret ve Sanayi Odaları" "Ticaret Odaları" "Sanayi Odaları" "Ticaret Borsaları" ve "Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği" Tüzüğü'nün 24. maddesinin ve kasaplık yapan davacıdan borsa tescil ücreti alınmasına ilişkin işlemin iptali isteğiyle açılmış bulunmaktadır.

5590 sayılı Kanununun 57. maddesinde, mahiyetleri ve neveleri tüzükte gösterilecek hizmetler karşılığı alınacak ücretler ve borsa yönetim kurullarınca onanacak vesikalardan alınacak tasdik harcı ve verilecek vesikalardan alınacak harçların miktarlarının yönetim kurullarınca teklif ve meclislerce tasdik olunacağı; ancak tescil ücretine ait meclisce düzenlenen tarifenin Bakanlıkca tasdik edileceği; aynı muamele için yalnız bir taraftan tescil ücreti alınacağı hükme bağlanmıştır.

Danıştay 8. Dairesince söz konusu maddenin Anayasaya aykırı olduğundan bahisle itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru sonucunda, Anayasa Mahkemesinin 27.1.1981 gün K:1981/9 sayılı kararı ile, 5590 sayılı kanununun 57. maddesinde yer alan (mahiyetleri ve neveleri tüzükte gösterilecek hizmetler karşılığı alınacak ücretler...) kuralının "tescil ücreti" açısından sınırlandırılarak incelenen kesimi, aynı maddenin "tescil ücretine ait meclisce tanzim olunacak nispet tarifesi Bakanlık'ca tasdik olunur" ve "Aynı muamele için yalnız bir taraftan tescil ücreti alınır." biçimindeki hükümleri Anayasanın 61. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Ancak, Anayasa Mahkemesi kararında, söz konusu 57. madde hükmünün tescil ücreti açısından iptali sonucu bir boşluğun oluşacağı ve böylece borsaların en önemli gelir kaynaklarından birini yitirecekleri, bu durumun kamu hizmetinin yürütülmesini aksatacak bir ağırlık taşıdığı nedenleriyle iptal hükmünün Resmi Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe konulmasını, Anayasanın değişik 152 ve 44 sayılı Kanununun 50. maddeleri hükümleri uyarınca kabul edilmiştir.

1961 Anayasasınının 1488 sayılı kanunla değişik 152. maddesine göre; "Anayasa Mahkemesince Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilen kanun veya içtüzük veya bunların iptal edilen hükümleri gerekçeli kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez. "Maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere bir kanunun derhal ve umuma şamil" olarak ortadan kalkmasından doğabilecek sakıncaları gidermek ve yasama organınının gereken tedbirleri almasını sağlamak amacıyla, Anayasa Mahkemesine, iptal

hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca tespit edebilme yetkisi tanınmıştır.

Bu hukuki durum karşısında, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı yürürlüğe girinceye kadar iptal edilen kanun hükmünün uygulanmasının devam edebileceği açıktır. Anayasa Mahkemesince verilen süre içinde yasama organının iptal kararında belirlenen ilkelere uygun olarak aynı konuda yeni bir kanun çıkarmış olması halinde yeni kanun eski kanun hükmünü ilga etmiş olacağı için artık eski kanun hükmünün Anayasa Mahkemesinin iptal kararının sonucunda yürürlükten kalktığı kabulü hukuken mümkün bulunmadığından, bu gibi durumlarda Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının "geriye yürümezliği" kuralının tartışılmasına da gerek yoktur. Yukarıda yapılan açıklamaların tabii sonucu olarak, yürürlükten kaldırıldığı tarihe kadar eski kanun hükmünün uygulanmasına devam edilmesi ve yargı organının da önündeki uyuşmazlıkları olay tarihinde yürürlükte bulunan kanuna göre çözümleyerek karara bağlaması gerekmektedir.

Dava konusu uyuşmazlıkta Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan iptal kararı yürürlüğe girinceye kadar, 2567 sayılı Kanun çıkarılmış ve 5590 sayılı Kanunun 57. maddesi yeniden düzenlenerek borsa tecil ücretinin nisbi ücretlerde 20.000 lirayı geçmemek kaydıyla binde 5'ten ve maktu ücretlerde 20.000 liradan fazla olamayacağı belirlenmiştir. Bu durumda davanın işleme yönelik kısmının 5590 sayılı Kanunun işlem tarihinde yürürlükte olan 57. maddesine göre çözümlenmesi gerektiğine oyçokluğuyla karar verilerek esasın incelenmesine geçildi:

5590 sayılı Kanunun 50. maddesinde canlı hayvanların da borsalarda muamale görecektir maddeler arasına alınabileceği 52. maddesinde de, borsa kurulan yerlerde, hangi malların borsalarda alım ve satımının mecburi olduğunun ve bunların en az miktarlarının borsa meclisini teklifi üzerine "Ekonomik ve Ticaret Bakanlığınca" tayin ve tüzükte gösterilecek şekilde mahallerinde ilan olunacağı belirtilmiştir.

Lüleburgaz Borsa Meclisinin teklifi üzerine Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğünün 15.5.1975 günlü kararı ile kasaplık canlı hayvanların Borsanın kotasyonuna alınmasının (adak ve kurbanlık hariç) uygun görüldüğü ve bu kararın Tüzüğün 38. maddesi uyarınca mahallinde duyurulduğu dava dosyasındaki belgelerden anlaşılmaktadır. Ayrıca davacı iddiasının aksine, daha önceki dönemlerde çıkan uyuşmazlıklarda Lüleburgaz Asliye Hukuk Mahkemesinde (menfi tespit) istenmesi üzerine mahallinde yapılan incelemelerde, borsanın canlı hayvan alım satımı için genişçe bir yer temin ettiği bu yerin kasapların halen canlı hayvan alış verişi yaptıkları hayvan pazarından daha üstün ve ihtiyaca cevap verecek nitelikte olduğu saptanmış bulunmaktadır. Davacı, hayvanların tamamının Borsanın faaliyet ve yetki alanı içinde satın alınmadığını iddia etmekte isede, herhangi bir geçerli belge ibrazı suretiyle kanıtlanmaya bu iddiaya itibar etmek hukuken mümkün görülmemiştir. Öte yandan, 5590 sayılı Kanunun 54. maddesinde, Ticaret Borsalarında alım satım muamelelerinin nasıl yapılacağını göstermek üzere yönetim kurulunca hazırlanıp meclisce tasdik olunacağı belirtilen "özel yönetmeliğin" çıkarılmamış olması da, borsaya tescili yasal olarak zorunlu olan

canlı hayvan alım-satım işlemi nedeniyle borsa tescil ücreti alınmasını engel teşkil etmemektedir.

Açıklanan nedenlerle borsaya tescili zorunlu olan canlı hayvan alım-satımı nedeniyle davacıdan borsa tescil istenmesinde olay tarihinde yürürlükte bulunan 5590 sayılı Kanununun 57. maddesi hükmüne aykırılık bulunmadığından davanın işleme yönelik kısmının reddine esasta ve gerekçede oyçokluğuyla;

Davanın Tüzüğün 24. maddesinin iptali istemine ilişkin kısmına gelince; Davacıya Tüzüğün 52. maddesi uygulandığına göre dava dilekçesinde iptali istenilen Tüzük maddesinin yanlışlıkla 24 olarak yazılması dava ehliyetini ortadan kaldırmayacağından, davalı savunması yerinde görülmemiştir.

2567 sayılı Kanununun 39. maddesi ile 5590 sayılı Kanuna eklenen geçici 5. madde de, bu kanunun yayımı tarihinde mevcut tüzük ve yönetmeliklerin bu kanuna aykırı olmayan hükümlerin yeni tüzük ve yönetmelik yapıncaya kadar uygulanmasına devam olunacağı hükmüne yer verilmiştir. 5590 sayılı Kanununun 57. maddesinde, tescil ücretine konu olarak hizmetlerin mahiyet ve nevelerinin tüzükte gösterileceği öngörülmüş, Tüzüğün 52. maddesinde de bu hizmetler tadadi olarak sayılmıştır. 57. maddeyi değiştiren 2567 sayılı Kanununun 23. maddesi ile getirilen düzenlemede ise eskiden farklı olarak borsa tescil ücretine tabi işlemler kanun maddesinde ayrıntılı olarak belirtilmiş ve bu konuda tüzükle düzenleme yapılacağına ilişkin herhangi bir hükmede yer verilmemiştir.

Bu itibarla davacının iptalini istediği Tüzüğün 52. maddesi hükmünün,, 2567 sayılı Kanununun 57. maddeyi değiştiren 23. maddesi ve 39. maddesi ile 5590 sayılı Kanuna eklenen geçici 5. maddesi hükümleri karşısında uygulanma olanağı kalmadığından, davanın bu kısmı hakkında karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle karar verildi. 3.12.1982

Danıştay

Sekizinci Daire

Esas No: 1979/1520

Karar No: 1981/880

ÖZÜ: İstanbulda yerleşik bir firmaya un satan diğer bir firmanın borsaya olağanüstü dereceden üye kaydedilmesinde hukuka aykırılık yoktur.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 Sayılı Kanunun 33 ve 37 inci maddeleri

KARAR:

Davanın Özeti:

İstanbul Bakırköy Fırıncılık İmalat Şirketine un sattığı saptanan davacının davalı Borsaya olağanüstü dereceden üye kaydedilerek 5000.- TL (beşbin) yıllık ödenti istenilmesine ilişkin işlemin iptali istemidir.

Savunmanın Özeti:

5590 sayılı Yasanın 37. maddesi uyarınca Borsaya dahil malların üretildiği yerlere göre dahil alım ve satımının yapıldığı yerlere göre üyelik kaydının tesis edildiği, İstanbul'da irtibat bürosu bulunan ve Borsaya dahil malların alım ve satımının bir kısmını burada yapan davacı şirketin üye olarak kaydında ve olağanüstü dereceye yerleştirilmesinde yasaya aykırılık bulunmadığı, davanın reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Turan Falcıoğlu'nun Düşüncesi:

5590 sayılı Yasanın 33. maddesinde, Borsaların faaliyet bölgelerinin buldukları şehrin belediye sınırları olduğu belirtilmiş ve aynı yasanın 37. maddesinde, ticaret borsalarına dahil maddelerin alım veya satımı ile iştilal edenlerin buldukları yerin ticaret borsalarına kaydolmaya zorunlu oldukları hükme bağlanmıştır.

Davacının İstanbul Belediyesi sınırları içinde irtibat bürosu bulunduğu ve borsaya kayıtlı mal sattığı anlaşıldığından yapılan işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Bu nedenle davanın reddi gerekir.

Kanun sözcüsü Taner Gelegen'in Düşüncesi:

Davacı vekili; müvekkili şirketin İstanbul'da Bakırköy Fırıncılık İmalat San. Şirketine Borsaya tescil ettirmeden un satışı yapıldığından bahisle resen üye kaydı suretiyle fevkalade dereceden 5000.-(beşbin) Liralık yıllık ödenti istenilmesine ilişkin borsa meclisi kararının Edirne Ticaret Borsasına kayıtlı oldukları satışların bu borsaya tescil ettirildiği ve İstanbul'daki irtibat bürosunun satışa da uygun olmadığından bahisle iptalini istemektedir.

Merkezi Edirne'de bulunan davacı şirketin İstanbul'da yapılan satışları ve buna ilişkin işlemleri oluşturmak için bir büro kurduğu ve bu büronun satışlarını borsaya kaydettirdiği,

1977 yılı içinde İstanbul Ticaret Borsasına kote maddelerden un üzerine toptan (3.800.345) Lira tutarında 60 satış işlemi bulunduğuna, öte yandan davacı şirketten sıhhatli bir dereceye konulması için 1977 yılındaki tüm satışları ile aynı yıla ait İstanbul Satışlarının bildirilmesi istemine karşın, 1977 yılından beri İstanbul'da satış yapılmadığı bildirildiğinden şirketin kayıtlı 10.000.000.- Lira sermayesi üzerinde derecelendirilmesi yoluna gidildiği dosya içeriğinden anlaşılmakta olup, kurulan işlemin 5590 sayılı Yasanın 33-37 ve bu Yasanın uygulanmasına ilişkin Tüzüğün 81-82 ve 83. maddeleri hükümlerine uygun olduğu, davacının itirazının odak noktası resen üye kaydına yönelttiği, derecesiyle ilgili bir itirazının bulunmadığı "fevkalâde dereceden resen yapılan kaydın iptaline" ilişkin bir itirazın dilekçenin tümü incelendiğinde, sadece kayıt işlemine ilişkin iddiaları içerdiği anlaşıldığından, davanın kayıt işlemine yönelik olarak açıldığının kabulü ile reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince duruşma için belli edilen 23.2.1981 pazartesi günü yapılan tebligata karşın davacı vekilinin gelmediği anlaşıldıktan sonra davalı vekilinin savunması Kanun sözcüsünün düşüncesi dinlenilip dava dosyası incelenerek işin gereği düşünüldü.

5590 sayılı Yasanın 33. maddesinde, borsaların faaliyet bölgeleri buldukları şehrin belediye sınırları olarak belirlenmiş ve aynı Yasanın 37. maddesinde, ticaret borsalarına dahil maddelerin alımı veya satımı ile işgal edenlerin buldukları yerin ticaret borsalarına kaydolmağa mecbur buldukları hükme bağlanmıştır.

Davacı şirketin İstanbul'da bir irtibat bürosunun bulunduğu ve İstanbul Belediye sınırları içinde, Bakırköy Fırıncılık İmalat San. Şirketine, borsaya tabi maddelerden olan 3.800.345.- (Üç milyon sekizyüzbinüçyüzkırkbeş) Lira tutarında un sattığı hususu tartışmaya yer vermeyecek açıklıkta olduğundan resen üye kaydedilmesinde yasaya aykırılık yoktur.

Öte yandan, davacı şirketin derecesinin tüzük hükümlerine uygun ve adil olarak saptabilmesi bakımından İstanbul satışları dahil tüm satışları tutarı ile tüm satışları içinde İstanbul satışlarının cins, miktar ve değerinin ne olduğunun davacı şirketten sorulmasına karşın yanıt alınmadığı anlaşıldığından; şirket merkezinin kayıtlı sermayesi olan 10.000.000.-(on milyon) Lira gözönüne alınmak suretiyle olağanüstü dereceye alınmasında ve 5000.-(beş bin) Lira yıllık ödenti istenilmesinde de hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenle davanın reddine, 3000.-(üçbin) Lira avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalıya verilmesine, yargılama giderlerinin davacı üzerine bırakılmasına 24.2.1981 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

Danıştay

8. Daire

Esas No: 1979/3267

Karar No: 1980/1008

ÖZÜ: Şirketlerin irtibat büroları, alım satım işlemini yürütmekteyse, ticaret borsalarına üye olmak zorundadır.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 sayılı Kanunun 33 ve 37 inci maddeleri

KARAR:

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince duruşma günü olarak saptanan 10.3.1980 pazartesi günü, davacı vekili ile davalı (İstanbul Ticaret Borsası) vekilinin geldikleri anlaşıldı.

Tarafların iddia ve savunmaları ile kanun sözcüsünün düşüncesi dinlendikten sonra dava dosyası incelendi.

5590 sayılı Yasanın 33. maddesinde, borsaların faaliyet bölgeleri buldukları şehrin belediye sınırları olarak belirlenmiş ve aynı yasanın 37 inci maddesinde, ticaret borsalarına dahil maddelerin alımı veya satımı ile iştigal edenlerin buldukları yerin ticaret borsalarına kaydolmaya mecbur buldukları hükme bağlanmıştır.

Davacı şirketin İstanbul Belediye sınırları içinde irtibat bürosu bulunduğu ve şirket genel kurul toplantılarının da yapıldığı irtibat bürosunda alım ve satım işleri de yürütüldüğü anlaşılmaya göre, dava konusu kararın kayıt silme isteğinin reddedilmesinde, yukarıda sözü edilen yasa hükümlerine aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenle dayanaktan yoksun davanın reddine, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına.....10.3.1980 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Danıştay

ÖZÜ: İthalat işlemi borsa tesciline tabidir.

Sekizinci Daire

Esas No: 1979/604

Karar No: 1982/262

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 sayılı Kanun 52 ve 57 inci maddeleri.

KARAR:

Davanın Özeti:

Müvekkili şirketin 1977 yılında İsviçre'den ithal ettiği soya yağı için borsa tescil ücreti istenmesine ilişkin işlemin 5590 sayılı Kanunun 57. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu, sözleşme yurt dışında tamamlandığından, tescil ücreti alınamayacağı ileri sürülerek iptali istegidir.

Savunma Özeti:

Dava konusu işlemin 5590 sayılı Yasaya uygun olduğu öne sürülerek davanın reddi gerekeceği savunulmuştur.

Danıştay Tetkik Hâkimi:

Sinan Yörükoğlu

Danıştay Savcısı Alp Yüksel Fırat'ın Düşüncesi:

Dava, davacı şirketçe ithal edilen soya yağı için 5590 sayılı Kanunun 57. maddesi uyarınca borsa tescil ücreti istenilmesine ilişkin işlemin iptali isteğiyle açılmıştır.

Dava konusu işlemin dayanağı olan yasa hükmü, Anayasa Mahkemesinin 27.1.1981 gün ve Esas: 1980/27, Karar: 1981/9 sayılı Kararıyla, Anayasanın 61.maddesine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

Her ne kadar Anayasanın 152. maddesinin 3. fıkrası ile, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı Kanunun 50. maddesinin 5. fıkrasında; Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının geriye yürüyemeyeceği belirtilmiş ise de, bu hüküm iptal kararlarının uyuşmazlık haline getirilmemiş muamelelere tesir etmeyeceği şeklinde anlaşılması gerekir. Aksi halde, mahkemelerin itiraz yoluyla gönderdikleri işler hakkında Anayasa Mahkemesinin vereceği karara davayı geri bırakacağı ve Anayasa Mahkemesinin 6 ay içinde karar vermemesi halinde mahkemenin Anayasa'ya aykırılık iddiasını kendi kanısına göre çözümlyerek davayı yürüteceği yolundaki Anayasanın 151. maddesi hükmü anlamsız kalmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Anayasa Mahkemesince Anayasaya aykırılığı sabit görülerek iptal

edilmiş bulunan yasa hükmüne dayanılarak tesis edilen dava konusu işlemin iptali gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince duruşma için belirlenen 10.12.1979 Pazartesi günü davacı vekili de davalı vekillerinde Av. Muvaffak Benderli'nin geldikleri anlaşıldıktan, tarafların açıklamalarıyla Danıştay Savcının düşüncesi dinlendikten ve Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin 27.1.1981 gün ve Esas:1980/27, K:1981/9 sayılı kararı incelendikten sonra işin gereği görüşüldü:

Dava, davacı şirketin İsviçre'den ithal etmiş olduğu ayçiçeği ve soya yağından borsa tescil ücreti istenilmesine ilişkin işlemin iptali isteğiyle açılmıştır.

5590 sayılı Kanununun 57. maddesinin birinci fıkrasında mahiyetleri ve nevileri tüzükte gösterilecek hizmetler karşılığı alınacak ücretler ve borsa yönetim kurullarınca onanacak vesikalardan alınacak tasdik harcı ve verilecek diğer vesikalardan alınacak harçların miktarlarının yönetim kurullarınca teklif ve meclislerce tasdik olunacağı; ancak tescil ücretine ait meclisce düzenlenecek tarifinin Bakanlıkça tasdik edileceği ikinci fıkrasında da aynı muamele için yalnız bir taraftan tescil ücreti alınacağı hükme bağlanmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesince söz konusu maddenin Anayasaya aykırı olduğundan bahisle itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru sonucunda, Anayasa Mahkemesinin 27.1.1981 gün ve E:1980/27, K:1981/9 sayılı kararı ile, 5590 sayılı Kanununun 57. maddesinde yer alan (mahiyetlerine nevileri tüzükte gösterilecek hizmetler karşılığı alınacak ücretler.....) kuralının "tescil ücreti" açısından sınırlandırılarak incelenen kesimi, aynı maddenin "tescil ücretine ait meclisce tanzim olunacak nispet tarifesi Bakanlık'a tasdik olunur" ve "Aynı muamele için yalnız bir taraftan tescil ücreti alınır." biçimindeki hükümleri Anayasanın 61. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı 2.4.1981 Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Anayasa Mahkemesi kararında, iptal hükmünün, Resmi Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe konulması belirtilmiş, belirtilen süre sona ermeden de yasa koyucu 2567 sayılı Kanunu çıkartarak iptal kararı sonucunda ortaya çıkan boşluğu doldurmuştur.

Anayasa'nın 152. maddesinin üçüncü fıkrasında, iptal kararının ..... geriye yürümeceği kuralına yer verilmiştir. Kamu düzeni ve kamu ..... güvenliğinin korunması amacıyla getirilen "geriye yürümezlik" ..... istisnasına gerek Anayasa'da, gerekse 44 sayılı Anayasa Mahkemesi... luşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda yer verilme..... kararının geriye yürümesi halinde, iptal edilen kanun.... bütün işlemlerin hükümsüz kalacak, bu durum ise kargaşaya sebep olacağı gibi, hukuk güvenliğini de tahrip edeceğinden Anayasa Mahkemesi iptal kararından mahkemelerde dava açanların da yararlanmaları hukuken mümkün değildir.

Bu durumda uyuşmazlığa, daha sonraki bir tarihte iptal edilmiş olsa dahi olay tarihinde

yürürlükte bulunan yasa kuralının uygulanması gerekeceği açıktır.

5590 sayılı Kanununun 52. maddesinde de, borsanın bulunduğu yerdeki tacirlerle memleket dışındaki tacir arasındaki yazışma veya telefonla yapılan alım ve satım işlemlerinin borsadan geçirilmesinin zorunlu olduğu, sadece dış memleketlere yapılan satışlarda borsa tescil ücreti alınmayacağı hükme bağlandığından, davacı iddialarının aksine olarak yurt dışından yapılan ithalatın borsaya tescil ettirilmesi gerekmektedir.

Borsaya tescili yukarıda belirtilen sebeple zorunlu olan ithal muamelesi nedeniyle borsa tescil ücreti istenilmesinde olay tarihinde yürürlükte bulunan 5590 sayılı Kanununun 57. maddesi hükmüne aykırılık bulunmamıştır.

Açıklanan nedenlerle dayanaktan yoksun davanın reddine 3.000.- (üç bin) Lira avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalıya verilmesine, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına esasta ve gerekçede oyçokluğuyla 29.3.1982 gününde karar verildi.

Danıştay

Sekizinci Daire

Esas No: 1976/2769

Karar No: 1979/1543

ÖZÜ: Borsa kotasyonuna dahil olan bir malı en az miktarının üzerinde dahi satın alsa, eğer o alım satım arzı ise ve firmanın asıl iştiğal konularından değil ise, firmanın borsaya kaydı gerekmez.

KARAR

Davanın Özeti:

Sıcak Demir çekme işi ile uğraşan davacı şirketin, borsaya dahil mayi sabun satın aldığından bahisle re'sen kaydının yapılması ve 5.000.-Lira giriş ödentisi istenilmesine ilişkin 17.7.1978 tarihli borsa meclis kararının iptali dileğidir.

Savunma Özeti:

Borsaya dahil maddelerle ilgili asgari miktar listesine göre 100 kilogram mayi sabun satın alımının borsaya kayıt için yeterli olduğu, 1978 yılında yedi defada 16.746 Liralık mayi sabun satın alan ve bu sabunu yardımcı madde olarak kullanan davacı şirketin re'sen üye kaydında 5590 sayılı Kanununun 37. maddesine aykırılık bulunmadığı, davanın reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Ahmet Nuri Çolakoğlu'nun Düşüncesi:

5590 sayılı Kanununun 37. maddesi, borsaya dahil maddelerin alım ve satımı ile iştiğal edenlerin Ticaret Borsalarını kaydolmaya mecbur olduklarını hükme bağlamıştır. Sıcak demir çekmek işi ile uğraşan davacı şirketin, işyerinin ve işçilerinin temizliği için satın aldığı mayi sabun nedeniyle re'sen üye kaydının kanuna uyarlık yoktur. Açıklanan nedenle dava konusu kararın iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanun sözcüsü Alp Yüksel Fırat'ın Düşüncesi:

Davacı şirketin İstanbul Ticaret Borsasına re'sen kaydına ilişkin Borsa Meclisi kararı dava konusu edilmiştir.

5590 sayılı Kanununun 37. maddesinde, Ticaret Borsalarına dahil maddelerin alımı veya satımı ile iştiğal edenlerin, buldukları yerin Ticaret Borsalarına kaydolmağa mecbur oldukları, bu kurala uymayanların kayıtlarının borsa tarafından re'sen yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Dava konusu işlem, sıcak demir çekme işi ile uğraşan davacı şirketin, işçilerin ve işyerlerinin temizlik ihtiyacının karşılanması amacıyla asgari miktarın üzerinde borsaya dahil mayi sabun satın almış olduğu gerekçesiyle tesis edilmiştir.

5590 sayılı Kanununun anılan 37. maddesi hükmü, ticaret borsalarına dahil maddelerin alımı veya satımı ile iştiğal edenleri kapsamına almaktadır. Temizlik gereksinmesi için borsa-

ya dahil mayi sabun satınalması işi, Kanunun amaçladığı anlamda "alım ve iştigal" olarak düşünölemeyeceğine göre dava konusu işlemdede kanun hükmüne uyarlık bulunmamaktadır.

Oda meclisi kararının bu nedenle iptali gerektiği düşünölmektedir.

TÖRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünöldü:

5590 sayılı Kanunun 37. maddesi, Ticaret Borsalarına dahil maddelerin alımı veya satımı ile iştigal edenlerin, buldukları yerin ticaret borsalarına kaydolmaya mecbur olduklarını hükme bağlamıştır.

Sıcak demir çekme işi ile uğraşan davacı şirket doğrudan iştigal konusu nedeniyle işçilerin ve iş yerinin temizliği için borsaya dahil mal olan mayi sabun satın aldığından, re'sen borsasına üye kaydında ve giriş ödentisi istenilmesinde yukarıda bahsi geçen kanun hükmüne uyarlık yoktur. Açıklanan nedenle dava konusu kararın iptaline, 196. Lira yargılama giderinin davalıdan alınarak davacıya verilmesine 10.4.1979 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Onbirinci Hukuk Dairesi

Esas No: 1976/5013

Karar No: 1976/5388

ÖZÜ: Borsaya tabi maddelerin ithalatı tescil işlemini gerektiren bir muameledir.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 S.K. Md. 52.

DAVA:

Davacı vekili, davalının 1963, 1964, 1965, 1967 yıllarında borsa kotasyonuna dahil mallardan 47.840.069, 53 Lira tutarındaki yapakları ithal ettiğini, davalı firmaya ithal ettiği malları tescil ettirmesi ve malların değerinin %1 i olan paranın ödenmesi için, yapılan icra takibi neticesiz kaldığından, gecikme zammı bedeli %50 de nazara alınarak, toplam 71.760,11 liranın faizi ile birlikte tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili savunmasında, 1963 ile 1967 yıllarında Avustralya'dan ithal edilen kirli merinos yapaklarına ait satış sözleşmeleri ile ilgili borsa ücreti ve komisyonları ecnebi memlekette ödendiği gibi, satış sözleşmesi dış memlekette tamamlandığından, ithalatın borsaya tescil edilmediğini, zaman aşımı cereyan ettiğini ileri sürerek, davanın reddini istemiştir.

Davacı vekili, ayrı bir dava dilekçesinde, davalının 1968 ve 1969 yıllarında ithal ettiği yapaklar için 16.167,38 Lira istemiş ve davalı vekili savunmasında, zaman aşımının cereyan ettiğini ve dış memlekette gerekli borsa ücreti ve komisyonlar ödendiğinden, davanın reddini istemiş ve istek üzerine, dava dosyaları birleştirilmiştir.

Mahkeme, tarafların karşılıklı iddia ve savunmaları ve toplanan delillere göre ithal edilen yapaklara dair sözleşmenin dış memlekette tekevvün ederek, Borsa resim ve harçlarının orada ödendiği anlaşılacakla davanın reddine karar verilmiştir.

Hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Yukarıda açıklamadan da anlaşılacağı gibi taraflar arasındaki uyuşmazlık davalının Avustralya'dan ithal ettiği yapağuların davacı İstanbul Ticaret Borsasına tescil ücretinin ödenip ödenmemesi gerektiğine ilişkindir.

Davalı, tescil ücretini Avustralya'da ödediğini savunmuş ve bu hususta iki belge ibraz etmiştir. Mahkeme, bu savunmaya itibar ederek, davacının tescil ücretinin tahsiline ilişkin talebini reddetmiştir.

Mahkemenin, yazısına dayandığı (Di Britiş Çeymber Of Turki) Derneği İstanbul'da faaliyette bulunan bir Dernek olduğu gibi (The New South Wool Buyers Association) nun Avustralya'daki İhracatçılar Birliği olduğu anlaşılacaktır.

Dosya arasında bulunan ve Ticaret Bakanlığının yazısına ekli Odalar Birliği görüşünü havi yazısı ise, Avustralya'da alım-satım nedeni ile borsalara herhangi bir ücret ödenmesinin sözkonusu olmadığı ifade edilmiştir.

KARAR:

5590 sayılı Kanununun 52. maddesinin 4. fıkrasında, borsanın bulunduğu yerdeki tacirlerle memleket için veya dışındaki tacir arasında yazışma veya telefonla yapılan alım-satım muamelelerinin Borsadan geçirilmesi, mecburi kılınmıştır.

Aynı maddenin 5. fıkrasında da bu kabil muamelelerde borsa tescil ücretinin akdin kabul ile tamam olduğu yerdeki tarafca o mahal borsasına ödemesi hükmü konmuş ve son fıkrada dış memleketlere yapılacak satışlarda borsa tescil ücreti alınmayacağı belirtilmiş olmasına göre; 52. maddenin 5. fıkrasının memleket içi muamelelerinden 2 defa tescil ücreti alınmaması şeklindeki hükmünün, dış memleketlere de şâmil şekilde yorumlanmasına, öncelikle kanunun amacı engel olur ve Türkiye'deki borsanın hizmeti karşılığı olan tescil ücretinden, başka bir memleket lehine vazgeçmesi düşünülmeyeceği gibi, o memleket muamelâtı için kendi kanunumuzda hüküm konulması da o memleket yönünden anlamsız kalır.

Zira, 4 fıkra alım ve satım işlemlerinin borsadan geçirilmek mecburiyeti konulduğundan ve borsaya tabi maddelerin ithalatında borsaya tescil ettirmemek kamu düzenine aykırı olacağından, yapılan bu hizmetin ücretinin de memleket içinde tahsil edilmiş olması gerekir. Bunun istisnası, dış memleketlere yapılacak satışlarda borsa tescil ücretinin alınmasıdır. Bundaki amacın dış memleketlere yapılacak satışı teşvik olduğu kuşkusuzdur.

Bu itibarla Mahkemece talep vechile tescil ücretinin tahsiline karar verilmek gerekirken, yazılı olduğu şekilde hüküm tesisinde isabet görülmemiştir.

SONUÇ:

Yukarıda açıklanan nedenlerle davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün bozulmasına, 13.12.1976 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No: 1974/16

Karar No: 1976/1478

ÖZÜ: Tescil ücretinin akdin kabul ile tamam olduğu mahal borsasına ödemesi gerekir.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 S.K. Md.52.

DAVA:

Nazilli Ticaret Borsasına kayıtlı Ali Amasya Koll. Şti. firması ile Çine İlçesinde faaliyette bulunan Cemal Ersoy firması arasında yapılan alım-satıma ait tescil ücretinin Nazilli Ticaret Borsasında tescil edilmesi gerekeceğine ilişkin 16-18 Eylül 1973 tarih ve 11-12 sayılı davalı Birlik Yönetim Kurulu Kararının; 5590 sayılı Kanunun 52 inci maddesine aykırılığı ile ri sürülerek iptali isteğidir.

KARAR:

5590 sayılı Kanunun 52. inci maddesinde,; Borsanın bulunduğu yerdeki tacirlerle memleket içi veya dışındaki tacir arasındaki yazışma veya telefonla yapılan alım ve satım muamelelerinin borsadan geçirilmesinin mecburi olduğu ve bu kabil muamelelere ait borsa tescil ücretinin akdin kabul ile tamam olduğu yerdeki mahal borsasına ödeneceği hükmü yer almıştır.

Dava ve getirilen işlem dosyasındaki belgelerin incelenmesinden Ali Amasya Kollektif Şirketi ile Cemal Ersoy firması arasında yapılan pamuk çekirdeği alım-satım akdinin Nazilli'de kabul ile tamamlandığı anlaşıldığından, borsa tescil ücretinin anılan borsaya ödenmesi gerekeceğine ilişkin dava konusu kararda 5590 sayılı Kanunun 52. inci maddesine aykırılık görülmemiştir.

Belirtilen nedenlerle dayanaksız davanın reddine, 28.4.1976 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No: 1974/3497

Karar No: 1975/232

ÖZÜ: Bir borsa maddesi olan niŐastayı en az miktar üzerinde satın aldığı borsa-
ca tesbit edilen firmanın, re'sen borsaya
kaydedilmesinde kanuna aykırılık yoktur.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 s.K.Md. 37.

DAVA:

Davacı Şirketin tarifedeki asgari miktarın üstünde niŐasta alım yaptığı gerekçesiyle, İstanbul Ticaret Borsasına re'sen kayıtla, 5.000.-lira kaydiye ve 5.000 lira yıllık aidat olmak üzere, cem'an (10.000) Lira tahakkuk ettirilmesine dair Yönetim Kurulu Kararına yaptıkları itirazın reddine ilişkin davalı, Borsa Meclisinin, 14.3.1974 günlü kararının; 5590 sayılı Kanun 37. maddesine aykırılığından bahisle iptali ve ödenmiş bulunan 10.000.- liranın tazmini istegidir.

KARAR:

5590 sayılı Kanunun 37. maddesi; Ticaret Borsalarına dahil maddelerin alımı veya satımı ile iştigal edenlerin, buldukları yerin Ticaret Borsasına kaydolmak mecburiyetinde olduklarını, buna riayet etmeyenlerin re'sen kayıt edileceklerini hükme bağlamıştır.

Davacı Şirketin Borsaya kayıtlı maddelerden NiŐasta satın alarak, bunu ilaç fabrikasında kullandığı ihtilafsız bulunduğuna ve alımlarının da asgari miktarın üstünde olduğu, davalı Borsaca tespit edildiğine göre, bu nedenle Borsaya kaydedilmesinde, 5590 sayılı kanunun 37. maddesine aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan sebeplerle, dayanaksız davanın reddine, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına ve 1.000.- (bin) Lira Avukatlık ücretinin davacıdan alınarak, davalıya verilmesine, 27.1.1975 gününde oy birliğiyle karar verildi.

İstanbul

Dördüncü Asliye Ticaret Mahkemesi

Esas No: 1973/684

Karar No: 1974/138

ÖZÜ: Ticaret borsaları re'sen tescil yetkisine haiz oldukarı bir muamele konusu için mahkemeden hükmen tescil talebinde bulunamazlar.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 S.K.Md. 52-55

DAVA:

Dava 1961 yılından 1967 yılına kadar yabancı ülkelerden bir kısım yün ve yapakları ithal etmiş olan davalı firma hakkında, bunların tescil edilmek suretiyle borsadan geçirilmesine karar verilmesi talebinden ibarettir.

Davacı taraf 5590 sayılı kanun hükümlerine ve ezcümle 34-35-38-42, ve 76. maddelerine, alım satım yönetmeliğinin 14. maddesine istinat eylemiş ve davalı taraf aynı kanun hükümlerine ve 34-52-55. madde hükümlerine temas etmişlerdir.

Mahkeme mübrez delillerle birlikte, mezkûr Kanun hükümlerini incelemiştir.

2- Taraflar mübrez delillerle iktifa ettiklerine göre, mahkemece tespit olunan hukuki durum şöylece özetlenebilir.

KARAR:

1961 yılından 1967 yılına kadar davalı firma, çeşitli yabancı ülkelerden ithal malı yün ve yapak temin etmiş ve ithal rejimi ve gümrük mevzuatı hükümleri dairesinde, bunların resmi muamelelerini yaptırmış ve fabrikasında işlemiş bulunduğu anlaşılmaktadır.

Davacı İstanbul Ticaret Borsası da Borsalar Kanununun 34. maddesindeki görevlerini yerine getirmek için çeşitli haber alma organlarını harekete geçirmiş ve bu arada, 1962 yılında (İthal Malları Fiyat Tetkik ve Tescil Dairesi Başkanlığından) keyfiyeti resmen sorup ve resmi cevap ve yazılarla, 1961 ve 1962 yıllarında ithal edilen malların listelerini elde etmiş ve keyfiyeti davalı firmaya bildirdiğinde onun da 6.9.1962 tarihli cevabı yazı ile beyanda bulunmuş ve bu tarihe kadar ithal ettiği mallar listesini vermiş bulunduğu ve davacının 19.4.1965 ve 12.5.1966 tarihli ve diğer tarihsiz mübrez yazılarla, o yıl içinde davalı firmanın ithal ettiği çeşitli mallar itibariyle (ilişik listelerine göre) gösterilen değerleri üzerinden borsada tescile ve %01 nisbetinde tescil ücretinin de %50 gecikme zammı ile birlikte ödemeğe davet eylediği ve aksi takdirde gerekli tahakkukun borsa tarafından yapılacağı ve kanunî yollarla tahsili cihetine gidileceği ihtar olmuştur.

Davacı taraf, 1962 yılında, 1961 ve 1962 yıllarına ait davalı firmanın yabancı ülkelerden resmen ithal ettiği malları ilgili resmi daireden kanunun verdiği yetkiye binaen tahkik ve tespit etmiş ve miktarını da bildirerek davalıdan %0 nisbeti üzerinden, onu tescile ve üç-

ret ödemeye davet etmiş ve müteakip yıllarda, 1965 ve 1966 senelerindeki ve bir de diğer tarihsiz muamele evrakındaki yılda, davalı firmaya aynı suretle tebligatta bulunmuş ve davalıdan normal ahvale mahsus formel beyannameler verilmediği ve davacı tarafça ücret talebinin icra takibine veya tahsil davasına mücbur olan bir muamele yapılmadığı tezahür etmektedir.

Hadisede, yabancı ülkede ithal edilmiş mallar için, yurt dışındaki borsada gördüğü işleme ve işlem görmediğine bağlı olarak kanunen davalı firma iradesi ile bir beyanname tanzim ve davacı borsaya vermediği takdirde, davacının mevcut kanuni yetkilerine binaen resmi dairelerden yapmış olduğu tahkikat sonucunda vâki tesbitine veya mütemmim olarak (ezcümle gümrük ilgili daireler, Merkez Bankası) ardiye ambarları vesair...) den yapacağı tesbite göre, re'sen tescil işlemi yapacaktır.

Artık ilgilide beyanname aramasına mahal ve hacet kalmamıştır.

Böylece davacı idarenin, fonksiyonu itibariyle kendi bünyesinde yapması kanunen mümkün ve lazım gelen bir keyfiyetin (tescilin) mahkemedan dava yolu ile istenmesi için haklı sebep yoktur.

Mahkeme davayı kabul etse dahi, aynı durumu tespit edecek ve sabit gördüğü takdirde, davalıdan zorla beyanname doldurulmasını istemeyecek ve sadece, (hükmen tescil) ilâmi verecektir. Esasında kanuni yetkilerine giren bir husus için, yani (re'sen tescil) muamelesi icrası için kaza merciine idarenin başvurmasına kabul etmek, umumî idare hukuku prensiplerine aykırı düşmektedir.

Davacının böylece kanuni yetkilerine giren re'sen tescil muamelesine karşı, davalı firmasının (idari dava) yolu ile bu idari muamelenin veya kararın iptali hakkında, kanuni merciye başvurmak hakkı doğacak ve böylece mesele, kanuni seyrini takip edecektir.

Bu yolda kanuni yetkisini kullanmayıp, (idari muamele) yoluna gitmeyen ve bu keyfiyeti (adli kaza) çevresinden talep eden davacı idarenin, iş bu davasının umumi idare hukuku prensipleri dairesinde reddi lâzım gelir.

Diğer taraftan işbu tescilin ifası davasının ikâme tarzına göre, bir eda davası olduğu düşünülebilir.

Davacı miktarını ve değerini ithalât resmi kayıtları ile tahkik ve tespit ettiği ithal malları için, mahkemedan buna göre (ücret tahsili) davası açmamış, (tescil) yolunda bir dava açmıştır.

Mahkeme; hakkı dava bakımından re'sen araştırdığı hususlar itibariyle, mahkemedan bu yolda bir eda davası rüyeti istenemeyeceği görüşüne varmıştır. Çünkü:

1961-1967 yıllarına ait o malların, yabancı ülkeden ithalî bakımından, Fiyat Tespit ve Tesciline karar tarafı düşünülemez. Neticede, işbu alım-satım dolayısıyla borsanın talep edebileceği (tescil ücreti) alınmasını sağlamak yönü kalmaktadır. İşte davacı, bir suretle işbu tescil ücretini ve hatta gecikme cezasın tahsil edemediğinden dolayı, tazminat isteme mevkiin-

dedir. Yani, davalı firmanın yaptığı ithal dolayısıyla, beyanname vermek mükellefiyetini yerine getirmiş olmasından dolayı, davacı Borsa İdaresinin, gördüğü zararın tazmini davası, ancak adli kaza çevresinde Ticaret Mahkemesinde) tetkike tabi tutulabilir.

Ancak bu biçimde bir davanın tetkiki mahkemelerden istenebilir. Yoksa, doğrudan doğruya davacı idarenin kendi organlarına ait yetki dairesindeki idarî işin yapılmasına dair iddia biçimi itibariyle, sonuç olarak: Davacı idare (re'sen tescil) yetkisini haiz olduğu bir muamele konusu için mahkemeden (hükmen tescil) talebinde bulunması caiz olmadığı cihetle, işbu davanın reddi gerektiği kanaat ve neticesine varılmıştır.

NETİCE:

Yukarıda gösterilen gerekçelere binaen davanın reddine Temyizi kabil olmak üzere, 17.4.1974 günü oybirliğiyle karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No: 1971/2091

Karar No: 1972/562

ÖZÜ: Ordu İstihlak Kooperatifinin borsaya re'sen üye kaydedilmesinde isabetsizlik yoktur.

KARAR:

Davacı Ordu İstihlâk Kooperatifinin satışları parakende ise de, alışları toptan olur, bor-saca belirtilen asgari miktarların üzerinde bulunduğundan ve 1163 sayılı Kanunda koope-ratiflerin vergi, resim ve harçtan muaf oldukları belirtildiğı halde, ne bu Kanunda ne de 5590 sayılı Kanunda kooperatiflerin borsa aidatında muaf olacakları hakkında bir hüküm bulunmadığından davacının, 5590 sayılı Kanunun 37.maddesi uyarınca re'sen üye kayde-dilmesinde isabetsizlik görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir.

T.C. İSTANBUL

İcra Tetkik Merci Hakimliği

Merci No: 1971/3614

Karar No: 1971/868

İcra No: 6-971/11572

ÖZÜ: İrtibat bürosunun borsaya re'sen kaydına icra tetkik merciğinde itiraz olunamaz. Kaydın hükümsüzlüğü hakkında idari merciden karar almadıkça, re'sen kayıttan doğan zamlı aidat alacağına ilişkin icra takibinin durdurulması talep edilemez.

KARAR:

İcra Takibi 5590 sayılı Kanuna tevfiikan ilâm hükmünde bulunan İstanbul Ticaret Borsasının 23.9.1971 tarihli kararına müstenit olup 1969-71 senelerine ait aidat ve cezanın tahsili için yapılmıştır. Ve bu sebeple borçluyu ilâmların icrası ile ilgili icra emri tebliğ edilmiştir.

Her ne kadar borçlu vekili İstanbul Ticaret Borsasına, müvekkili şirketin irtibat bürosu olarak kullandığı büroyu müstakil hüviyet addederek resen borsaya kaydını yapmış ise de bu büronun, irtibat işlerini gördüğü iddiasına dayanarak mazbatanın hükümsüzlüğü tetkik merciinden talep edilemez.

Şikayetnamede aidatın ödendiği şeklindeki iddia, Eskişehir Ticaret Borsasına kayıtlı şirket içindir. Bu nedenle İstanbul'da Ticaret Borsasına kayıtlı yer için bir ödeme ileri sürülemediğine ve takibin konusu mazbatanın hükümsüzlüğü hakkında idarî merciden bir karar getirilmedikçe icranın durdurulmasına da kanuni cevaz ve imkan yoktur. Bu itibarla borçlu vekilinin 33. maddenin son fıkrası gereğince hareket etmekte muhtar olmak üzere takibin iptali şeklindeki vaki isteğin reddine 31.12.1971 tarihinde karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No: 1970/635

Karar No: 1970/2079

ÖZÜ: Toprak Mahsulleri Ofisi Ajansı-
nın kâr gayesi gütmeyiŐi, iş ve müstakil
sermayesinin olmayıŐı Borsaya üye
kaydedilmesine engel teşkil etmez.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 S.K.Md. 37

DAVA:

Davacı idarenin Malatya Ajansının, Malatya Ticaret Borsası tarafından re'sen üye kaydına ve fevkalâde dereceye ithaline ilişkin işlemi aleyhine vaki itirazlarını reddeden borsa meclisi kararının onayan Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin 5.9.1969 gün ve 10/124-49981 sayılı kararının iptali isteğidir.

KARAR:

Davacı Genel Müdürlük, Malatya Ajansının mahallî borsaca fevkalâde derece ile re'sen üye kaydedilmesinin, ajansın kâr gayesi ve müstakil sermayesinin bulunmadığından, mümkün olamayacağını öne sürmekte ise de, 5590 sayılı Kanunun 37 nci Maddesi, borsaya dahil maddelerin alım ve satımı ile iştigal edenlerin borsaya kaydolmaları mecburiyetini koymuştur. Kâr gayesinin ve müstakil sermayesinin mevcut olup olmayıŐı üye olma zorunluluğu bakımından farklı bir durum yaratmaz.

Bu sebeple davanın reddine 12.10.1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No: 1970/1428

Karar No: 1970/2253

ÖZÜ: Toprak Mahsulleri Ofisine bağlı geçici ekip şefliğinin borsaya kaydedilmeyeceği hakkındaki kararın düzeltilmesi ve istek üzerine yapılan kayıt gereğince, aidat talep edilmesinde kanuna aykırılık bulunmadığı,

İLGİLİ MEVZUAT: 521 S.K.Md. 98, 5590 s.K.Md. 37-53

DAVA:

Danıştay Sekizinci Dairesince verilen 9/6/1970 gün ve E:1969/3068, K:1970/1495 sayılı kararın düzeltilmesi ve borsa meclisi kararına karşı açılan davanın reddi talebinden ibarettir.

KARAR:

Düzeltilme isteği 521 sayılı Kanunun 98 nci maddesine uygun bulunduğundan, Danıştay Sekizinci Dairesinin 9/6/1970 gün ve E:1969/3068 K:1970/1495 sayılı kararı oy birliği ile kaldırılarak işin esası yeniden incelendi: 5590 sayılı Kanunun 33 ncü maddesi, borsaların faaliyet bölgelerinin buldukları şehrin belediye sınırları olduğunu, 37 nci maddesi ise ticaret borsalarına dahil maddelerin alım ve satımı ile iştigal edenlerin, buldukları yerin ticaret borsalarına kayıt olunmaya mecbur olduklarına ve borsaya kayıtlı maddelerin müstahsilleri ve amillerinin borsalara kayıtlı olmaksızın dahi kendi mallarını borsada satabileceklerini hükme bağlamıştır. Diğer taraftan aynı Kanunun 53 maddesinin a.b. ve c fıkralarında, borsa ajanı ve borsa simsarı tarif edilerek borsaya dahil maddeler üzerinde borsaya kayıtlı olmayan müstahsil ve amillerle borsa komisyoncusu, borsa ajanı ve borsa simsarlarından başka kimselerin borsa için iş yapmalarının yasak olduğunu âmindir.

Toprak Mahsulleri Ofisi İzmir Müdürlüğünün, Nazilli Ticaret Borsasına kayıtlı olması halinde bu borsada bizzat iş yapması mümkündür. Aksi halde 5590 sayılı Kanunun 53. maddesinde belirtilen aracılar vasıtasıyla borsada alım ve satım yapabilirler. Diğer taraftan Toprak Mahsulleri Ofisi İzmir Bölge Müdürlüğü 12/7/1968 tarihli yazıları ile, muvakkaten hububat alım yapan Nazilli ekiplerinin ticaret borsasına kayıt olmasını Nazilli Ticaret Borsasından talep eylemiş bulunduğuna göre, bu talebe binaen yapılan kayıt üzerine davacıdan aidat istenmesinde ve bu vaki itirazın borsa meclisince red olunmasında kanuna aykırı bir cihet görülmemiştir.

Yukarıda açıklanan sebeplere binaen dayanaktan yoksun bulunan davanın reddine, 3/11/1970 tarihinde oy birliği ile karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No: 1969/3362

Karar No: 1973/3129

ÖZÜ: Tescil ücreti alım satım akdinin kabul ile tamam olduğu yerdeki tarafça o mahal borsasına ödenir.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 s.K.Md. 52,

DAVA:

Bursa şehrinin ekmeklik ihtiyacını karşılamak üzere Toprak Mahsulleri Ofisinde tahsis edilen buğdaylardan Bandırma ve Balıkesir Un fabrikalarında yapılan ekmeklik unların satışının davacı şirketçe yapıldığı ve satım akdinin Bursa'da tamamlandığı gerekçesiyle borsa tescil ücreti istenilmesine ilişkin davalı borsa yönetim kurulu kararına karşı yapılan itirazın reddi yolundaki 16.5.1969 gün ve 194 sayılı borsa meclisi kararının iptali isteğidir.

KARAR:

5590 sayılı Yasanın "Borsaya Tabi Maddeler" başlığını taşıyan 52 maddesiyle bu yasa uyarınca düzenlenen Tüzüğün 38. maddelerinde; borsanın bulunduğu yerdeki tacirlerle memleket içi veya dışındaki tacir arasında yazışma ile veya telefonla yapılan alım satım muamelelerinin borsadan geçilmesinin mecburi olduğu bu kabul muamelelerde borsa tescil ücretinin akdin kabul ile tamam olduğu yerdeki tarafça o mahal borsasına ödeneceği hükmü yer almıştır.

Dava ve işlem dosyasının incelenmesinden Balıkesir Un Fabrikası ile Bandırma Un Fabrikalarından alınan unların satışlarının davacı şirketçe yapıldığı, fırınların un siparişleri davacı şirkete yaptıkları ve unların şirket tarafından fırınlara teslim edildiği, satım akdinin Bursa'da in'ikat ettiği anlaşılmaktadır.

Bu nedenle davacı şirketçe satışı yapılan unlardan borsa tescil ücreti istenilmesine ilişkin işlemde yukarıda belirtilen kanun ve tüzük hükümlerine aykırılık bulunmadığından, dayanaktan yoksun davanın reddine, işlem dosyasının gönderilmesine 23.10.1973 gününde oybirliği ile karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No: 1968/1154

Karar No: 1969/1386

ÖZÜ:Üyeleri dışındaki şahıslardan da pamuk satın aldığı anlaşılan kooperatifin borsaya re'sen üye kaydedilmesinde isabetsizlik yoktur.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 s.K.Md. 37

DAVA:

Davalı borsaya re'sen yapılan üye kaydına vaki itirazın reddine ilişkin bulunan borsa meclisinin 16.1.1968 gün ve 29 sayılı kararının iptali dileğidir.

KARAR:

5590 sayılı Kanunun 37 nci maddesinin 1,2, ve 4 üncü fıkraları; "ticaret borsalarına dahil maddelerin alım ve satımı ile iştigal edenler buldukları yerin ticaret borsalarına kaydolmaya mecburdurlar. Bu mecburiyetlere riayet etmeyenlerin kayıtları borsalarca re'sen yapılır ve kendilerine tebliğ edilir. Borsaya kayıtlı maddelerin müstahsilleri veya amilleri borsalara kaydolmaksızın dahi kendi mallarını borsada satabilirler" hükümlerini âmirdir.

Davacı kooperatif, kooperatiflerinin gerçek anlamda pamuk alım satımı ile iştigâl eden müesseselerden olmadığını, istihsal âmili sıfatı ile Birlik namına kütlü (çekirdekli) pamuk tescillüm eden teşekküllerden bulunduğunu ve bu nedenle yukarıda söz konusu olan maddenin 4 üncü fıkrası uyarınca borsaya kaydolmak mecburiyetinde olmadıklarını ileri sürmekte ise de; davacı kooperatifin yalnız üyelerden değil, üyeleri dışındaki kişilerden de pamuk satın aldığı anlaşılmış bulunmakla, re'sen üye kaydına ilişkin bulunan dava konusu kararda anılan madde hükmüne aykırı bir cihet görülmemiştir.

Bu sebeple, dayanaktan yoksun bulunan davanın reddine 8.4.1968 gününde oybirliği ile karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No: 1968/365

Karar No: 1969/285

ÖZÜ:T.C. Zirai Donatım kurumunun kar gayesi gütmemesi, fiyatların tesbit edilmiş olması ve tohumluk satış yapması, kurumu borsaya kayıt mecburiyetinden vareste kılmaz.

DAVA:

T.C. Zirai Donatım Kurumu Aydın Bölge Müdürlüğünün 2500 Lira kaydiye ücreti karşılığında, pamuk çekirdeği alım satımı ile iştiğal ettiği gerekçesiyle, nebatî yağlar ve yağlı tohumlar meslek grubuna re'sen üye kaydedilmesine dair 18.10.1967 gün ve 6 sayılı davalı borsa meclisi kararının kâr gayesi gütmedikleri ve aldıkları pamuk çekirdeğini tohumluk olarak köylüye sattıkları ileri sürülerek iptali dileğidir.

KARAR:

Pamuk çekirdeğinin, 5590 sayılı Kanunun 52 nci maddesi hükmü uyarınca Ticaret Bakanlığınca ilân edilen borsaya giren maddeler listesinde kayıtlı olduğu ve davacı kurumun Aydın Bölge Müdürlüğünün pamuk çekirdeği alım ve satımına yaptığı hususları taraflar arasında ihtilâfsızdır.

5590 sayılı Kanunun 37 nci maddesi; "ticaret borsalarına dahil maddelerin alımı ve satımı ile iştiğal edenler, buldukları yerin ticaret borsalarına kaydolmaya mecburdurlar, bu mecburiyete riayet etmeyenlerin kayıtları borsalarca re'sen yapılır ve kendilerine tebliğ edilir." hükmünü koyduğuna göre, borsaya kayıtlı bir maddenin; fiatının 308 sayılı Kanun hükümleri uyarınca tesbit edilmesinin, alınan pamuk çekirdeğinin tohumluk olarak satılmasının ve kâr gayesi güdülmemesinin bu maddenin alımı ve satımı ile iştiğal edenleri borsaya kayıt mecburiyetinden vareste kılamayacağı açıktır.

Açıklanan sebeplerle davacı iddiaları yerinde görülmediğinden, dayanağı bulunmayan davanın reddine 23.1.1969 gününde oybirliğiyle karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No:1966/4241

Karar No:1967/2083

ÖZÜ: Misli mal karakteri arzeden sabun borsa mevzuuna dahil mallar arasına ithal edilebilir.

İLGİLİ MEVZUAT : 5590 s.K.Md. 50

DAVA:

Çamaşır sabunlarının ticaret borsasına kote edilmesi hakkındaki İstanbul Ticaret Borsası meclisinin ve bu kararı onayan Ticaret Bakanlığı 15.6.1966 gün ve 4/12043 sayılı sayılı kararının,5590 sayılı Kanuna ve ilgili tüzük hükümlerine aykırı bulunduğu, sabunun yetkili makam tarafından tiplere ayrılmadığı ve niteliği itibariyle tiplere ayrılmasının da imkân dahilinde bulunamadığı ileri sürülerek iptali istenmektedir.

Tipize ve misli mal karakteri arzeden sabunun borsa mevzuuna dahil mallar arasına ithal edilmesinin yasa hükümlerine aykırı düşer bir yönü yoktur. Borsaların, kotasyonu dahil maddelerin fiyatları üzerindeki rolü, fiyatların aleniyet kazanması, asgari ve azami hadlerinin tayin edilmesi ile haksız rekabet ve spekülâtif hareketlere mani olmaktır. Maksat belirli bir ihtiyaç maddesinin borsa içerisinde arz ve talebinin düzen altına alınarak fiyatlarının kamu yararına tesbitidir. Bu sebeple verilen kararda mevzuat hükümlerine bir aykırılık görülmediğinden davanın reddine 6.6.1967 günü oybirliğince karar verildi.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No:1965/2267

Karar No:1966/3406

ÖZÜ: Makarnanın borsa konusu olmasında isabetsizlik yoktur.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 s.K.Md. 50, 3/13070 s.Tüzük Md. 50, 3/13070 s.Tüzük md.39

DAVA:

Dökme ve ambalajlı olarak 100 kilo ve miktarı aşan her çeşit makarna satışlarını İzmir Borsası mevzuuna ithal eden İzmir Ticaret Borsası meclisinin ve bu kararı onayan Ticaret Bakanlığının 11/5/1965 gün ve 4/7207 sayılı kararının,5590 sayılı Kanun ve ilgili tüzük hükümlerine aykırı bulunduğu, esasen makarnanın yetkili makam tarafından tiplere ayrılmadığı ve niteliği itibariyle tiplere ayrılmasının da imkan dahilinde bulunmadığı ileri sürülerek iptali istenmektedir.

KARAR:

5590 sayılı Kanununun 50. maddesi ticaret borsalarında numune veya tipler üzerinde mal alınıp satılabileceğini, tipi tespit edilmiş olan malların misliyyattan olup, mahalli ihtiyaçları karşılayan maddeler ve canlı hayvanların da borsalarda muamele görececek maddeler arasında alınabileceğini kabul etmiştir.

Diğer taraftan; mevzuatımızda yalnız Türk Standartları Enstitüsünün tiplere ayırdığı maddelerin borsalarda kote edilebileceği hakkında bir hüküm mevcut değildir. Bu itibarla piyasada hem ambalajlı, hemde dökme olarak satılan ve bu suretle tipize ve misli mal karakteri arz eden makarnanın borsa mevzuuna dahil mallar arasında ithal edilmesinin yasa hükümlerine aykırı düşen bir yönü yoktur. Borsaların, kotasyona dahil maddelerin fiyatları üzerindeki rolü, fiyatların aleniyet kazanması, asgari ve azamî hadlerinin tayin edilmesi ile haksız rekabet ve spekülâtif hareketlere mani olmaktır. Maksat, belirli bir ihtiyaç maddesinin borsa içerisinde arz ve talebinin düzen altına alınarak fiyatlarının kamu yararına tesbitidir. Bu sebeplerle verilen kararda mevzuat hükümlerine bir aykırılık görülmediğinden davanın reddine 5.12.1966 gününde oybirliğiyle karar verildi.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No: 54/2019

Karar No: 1455/2460

ÖZÜ: Tahinin borsa maddesi olmasında isabetsizlik yoktur.

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 s.K.Md. 50, 3/13070 s. T.Md. 38-39-40

DAVA:

Sahibi buldukları tahin imalâthanesi mamulü bulunan tahinin ticaret borsasına tescil ücretine tabi tutulmasına itirazla mükerreren ve borsa mevzuuna girmediği halde alınan bu ücretin iadesi talebinden ibarettir.

KARAR:

5590 sayılı Kanuna ait Tüzüğün 38. maddesinde "Borsa kurulan yerlerde hangi malların borsada alım ve satımının mecburî olduğu ve bunların en az miktarları borsa meclislerinin teklifi üzerine İktisat ve Ticaret Vekâletince tayin olunur" denilmiş ve (40) ncı maddesinde de "Borsaya dahil maddelerin veya borsada muamele görececek en az miktarlarının değiştirilmesi de aynı suretle borsa meclislerinin tebliği ve İktisat ve Ticaret Vekâletinin tasviyiyle yapılır" hükmü mevcut bulunmadığına göre; davacı hakkında tatbik edilen muamelede kanunsuzluk görülmemiştir. Bu davanın reddine 9.12.1955 tarihinde ittifakla karar verildi.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No: 52/1690

Karar No: 53/2572

İLGİLİ MEVZUAT: 5590 s.K.Md.52

DAVA:

Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından 26.2.1952 tarihli mukavele ile Fransa Hükümetine yüz bin ton yumuŐak buğday satıldığı, satış mukavelesi Toprak Mahsulleriyle Fransa Hükümeti adına hareket eden ve Türkiye’de mümessilliği bulunmayan bir Şirket arasında yapıldığı, davacı Şirketin mezkûr Şirket adına bazı mahdut muameleleri ifaya yetkili olduğu halde satışın Türkiye’de yapıldığı ileri sürülerek İstanbul Ticaret Borsasınca 38080 Lira borsa ücreti tahakkuk ettirildiği cihetle 5590 sayılı Kanunun hükümlerine aykırı bulunan mezkûr muamelenin iptali talebinden ibarettir.

KARAR:

Dava konusu, hükmi Őahsiyeti haiz kamu kurumlarından olan ticaret borsasınca âmme kanunlarından 5590 sayılı Kanuna müsteniden alınan idari bir karar ve dolayısıyla mezkûr kanun tatbikatından mütevellit bir ihtalâfa ait bulunmasına binaen vazifesizlik def’i görülme-yerek işin esası incelendi:

5590 sayılı Kanunun 52. maddesinin 1 ve 2 inci fıkrasında borsanın bulunduğu beledi-ye hudutları içinde ve borsalarda alım satımı mecburî olan mevadın alım satım muamelesi-nin borsaya tescili ve dördüncü fıkrasında borsanın bulunduğu yerdeki tacirlerle memleket içi veya dışındaki tâcirler arasında yazışma ve telefonla yapılan alım satım muamelesinin de keza borsadan geçirilmesi mecburiyeti vazedilmiş ve beŐinci fıkra da borsa tescil ücretinin hangi taraftan alınacağı tebarüz ettirilmiş ise de, son fıkrada dış memleketlere yapılan satış-lar tescil ücretinden istisna edilmiş bulunmaktadır.

Bu hüküm muvacehesinde dava konusu hadisedeki hububat satışının da borsa’ya tescili mecbur’i bulunmakta ise de, tetkik edilen dosya muhteviyatına göre satış, satıcı durumun-da olan Toprak Mahsulleri Ofisi alıcı durumunda olan muhteviyatına göre satış, alıcı duru-munda olan Fransa Hükümeti namına hububat alımına memur Office National Inter Pro-fessionnel’in arasında yapılmıŐ ve Türkiyede mukaveleyi imzalayan Őahsın mezkûr Şirketin vekili sıfatında bulunduğu ve davacı Şirketin mezkûr aktin hak ve vecibeleriyle bir ilgisi bu-lunmadığı ancak mahdut bazı muamelelerin âkid Şirket adına ifaya yetkili olduğu anlaşılma-sına binaen bey’in dış memleketlere yapılan bir satış olarak kabulü zaruri ve5590 sayılı Ka-nunun 52 inci maddesinin son maddesinin son fıkrası gereğince de tescil ücretinden müs-tesna bulunmaktadır.

Bu sebeple davalı idarece aksine müttehaz kararın iptaline ve tahsil edilen tescil ücreti-nin davacıya iadesine 23.12.1953 gününde ittifakla karar verildi.